

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2020

Nicola Rückerová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Proces adopce z pohledu sociálních pracovníků

Bakalářská práce

Autor: Nicola Rückerová
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních
Vedoucí práce: Mgr. Alena Knotková
Oponent práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Nicola Rückerová
Studium: P17P0677
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních

Název bakalářské práce: **Proces adopce z pohledu sociálních pracovníků**

Název bakalářské práce AJ: The process of adoption from the perspective of social workers

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tématem bakalářské práce je adopce. Teoretická část práce je zaměřena především na základní pojmy, proces adopce a následné zařazení dítěte do nové rodiny. Práce bude zaměřena na proces, který předchází samotné adopci, na podmínky pro adopci a dále také na adaptaci dítěte do nové rodiny. Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na analýzu, rozhovory s dětmi, rodiči a pracovníky konkrétních institucí, například z instituce Stopa čápa.

PURVIS, Karyn B, David R CROSS a Wendy Lyons SUNSHINE. Dítě v nové rodině. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4535-0. ŠANDEROVÁ, Petra. Tělesnost jako významný faktor procesu adopce: kulturně antropologický problém. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-046-9. VODÁK, Pavel. Problémy osvojení dětí. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1967. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN osvojení dětí. SCHOOLER, Jayne E a Jiří KOVAŘÍK. Adopce: vztah založený na slibu : užitečné rady a postřehy pro adoptivní rodiče a pěstouny. Praha: Návrat domů, 2002. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-725-5066-7. NECKAŘ, Petr. Adopce a pěstounská péče, aneb, Jak na to. Hradec Králové: Statutární město Hradec Králové, 2009, 40 s. Radnice. ISBN 978-80-904264-4-3. KŘÍSTEK, Adam. Osvojení dětí: úplná adopce v českém právu. Praha: Wolters Kluwer, 2016, viii, 122. Právní monografie. ISBN 978-80-7552-022-7. ZEŽULOVÁ, Dagmar. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012, 197 s. ISBN 978-80-262-0065-9. BUBLEOVÁ, Věduna. Základní informace o osvojení (adopci). 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014, 57 s. ISBN 978-80-87455-18-0. SVOBODA, Karel. Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 243 s. Právní rukověť. ISBN 978-80-7478-512-2. KONEČNÁ, Hana. Na cestě za dítětem: dvě malá křídla. 2. vyd. Praha: Galén, 2009, 296 s. ISBN 978-80-7262-591-8.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Alena Knotková

Oponent: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 6.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně pod vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne _____

Nicola Rückerová

Poděkování

Děkuji Mgr. Knotkové za odborné vedení a poskytování připomínek, které přispěly ke vzniku této bakalářské práce.

V Hradci Králové dne _____

RÜCKEROVÁ, Nicola. *Proces adopce z pohledu sociálních pracovníků*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020, 51 s., Bakalářská práce.

Anotace

Tématem bakalářské práce je proces osvojení z pohledu sociálních pracovníků. Práce má teoreticko-empirický charakter. Teoretická část práce je rozdělena do kapitol, mezi které patří historie osvojení, právní náležitosti osvojení. Nejdůležitější částí bakalářské práci je proces adopce a následné zařazení dítěte do nové rodiny. Poslední kapitolou teoretické části jsou zmíněné organizace. Autorku zaujaly, proto je ve své práci popisuje. Cílem práce je konkrétně popsat proces adopce a práva s ním spojeného. Cílem výzkumné části je provedení výzkumného šetření, které zhodnotí proces adopce z pohledu sociálních pracovníků. Ve výzkumné části autorka volí kvalitativní šetření. Je prováděné pomocí polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky neziskové organizace zabývající se náhradní rodinnou péčí. Cílem výzkumu je získání nových poznatků a možností zlepšení, které by vedlo k lepšímu fungování náhradní rodinné péče.

Klíčová slova: adopce, rodiče, děti, instituce, proces, sociální pracovník

RÜCKEROVÁ, Nicola. *The process of adoption from the perspective of social workers*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020, 51 pp., Bachelor Thesis.

Title: The process of adoption from the perspective of social workers

Annotation

The topic of the bachelor thesis is the process of adoption from the perspective of social workers. The work has a theoretical-empirical character. The theoretical part of the work is divided into chapters, which include the history of adoption, the legal requirements of adoption. The most important part of the bachelor's thesis is the process of adoption and subsequent placement of the child in a new family. The last chapter of the theoretical part are the mentioned organizations. The author was interested in it, so she describes it in her work. The aim of the work is to specifically describe the adoption process and the rights associated with it. The aim of the research part is to conduct a research survey that evaluates the adoption process from the perspective of social workers. In the research part, the author chooses a qualitative survey. It is carried out through semi-structured interviews with employees of a non-profit organization dealing with surrogate family care. The aim of the research is to gain new knowledge and opportunities for improvement that would lead to a better functioning of alternative family care.

Key words: adoption, parents, children, institution, process, social worker

Obsah

Úvod	9
1 Historie	11
1.1 Historické fáze osvojení	11
1.2 Právní podmínky osvojení dítěte v minulosti	12
2 Právo a adopce	14
3 Proces adopce	20
3.1 Rozhodnutí k adopci	20
3.2 Žádost	20
3.3 Schválení žadatelů a zařazení do registru	22
3.4 Vznik budoucí rodiny	23
3.5 Péče budoucího osvojitele z právního hlediska	25
3.6 Příchod dítěte do rodiny	26
4 Adopce v číslech a v čase	27
4.1 Je proces adopce zdlouhavý?	28
4.2 Je možné zrychlení procesu adopce?	30
5 Organizace působící v ČR	32
5.1 Středisko náhradní rodinné péče	32
5.2 Stopa čápa, Salinger	33
5.3 Amalthea	33
5.4 Náruč – centrum pro rodinu	33
5.5 TRIADA – Poradenské centrum, z. ú.	34
5.6 Dobrá rodina o.p.s.	34
6 Výzkum	36
6.1 Cíl bakalářské práce	36
6.2 Formulace konceptuálního rámce	36
6.3 Rozhodnutí o metodách	38
6.4 Analýza a interpretace dat – výsledky šetření	40
6.5 Formulování závěru výzkumné části	46
6.6 Shrnutí výzkumné části autorkou	46
Závěr bakalářské práce	48
Užitá literatura	49

Úvod

Tato bakalářská práce je autorkou vypracována na téma proces adopce z pohledu sociálních pracovníků. Adopce se v dnešní společnosti objevuje mnohem častěji než v dřívějších dobách. Dle posledních veřejně dostupných statistik se neplodnost týká zhruba 20 % ze všech českých párů. Neplodnost v České republice a dalších vyspělých zemích světa rok od roku roste. Dá se očekávat, že tato skutečnost nebude kulminovat, nýbrž stoupat, vzhledem k dnešnímu modernímu způsobu života generace budoucích rodičů. Tato problematika se tedy týká se každého čtvrtého či pátého páru, což je opravdu vysoké číslo pravděpodobnosti. (IVF Cube, <https://ivf-cube.eu/pocet-neplodnych-paru-v-cesku-roste>). Autorka v bakalářské práci popíše v jedné kapitole stručně historii, dále pak práva a proces adopce jako takové a v neposlední řadě organizace, které s adopcí žadatelům pomáhají v podobě předání dostatečného množství informací a rad. Adopce se velmi často stává alternativou pro páry, které vlastní děti mít nemohou, či se jim delší dobu nedaří počít vlastní dítě. Zájem o adopci nemusí mít pouze páry, který své vlastní dítě mít nemohou. V tomto případě se často jedná o páry, již s vlastními dětmi a na místo porízení si dalších vlastních, zatouží dát nový skutečný domov dítěti, které ze začátku svého života, takové štěstí nemělo a rozhodně by si ho zasloužilo. Osvojení se v dnešní době stává stále aktuálnějším tématem ve společnosti, což adopci velmi pomůže, pro její lepší vnímání společností a její realizaci.

Snem snad skoro každého z nás je spokojená a harmonicky fungující rodina. Tento sen se mnoha českým párům rozplyne při nepříjemném zjištění, že své děti mít nemohou za žádných okolností i přes velmi vyspělé lékařské metody v oboru umělé reprodukce, a proto se rozhodnou pro vydání se cestou adopce při plnění svého snu. Autorce bakalářské práce se velmi líbí vyjádření pojmu osvojení, které výstižně popsala Schoolerová (2002) ve své vydané knize: „*V životě existují dva druhy vztahů. Jeden z nich je genetického rázu – to se například jedná o vztah s našimi vlastními biologickými rodiči. Tento svazek existuje bez ohledu na vnější okolnosti. Druhý z nich představuje spojení, na jehož počátku je slib. Takový příkladem je třeba manželství. A jiným je adopce.*“ Dle názoru autorky je osvojení cestou, která není v žádném případě jednoduchá. Pro pár je velkým zklamáním zjištění, že nemohou mít své děti, pokud nepomůžou ani lékaři, je jejich jedinou záchranou právě adopce. Pokud se pro adopci rozhodnou, čeká je velmi náročné období. Bakalářská práce by měla ukázat, jak proces adopce v České republice funguje, popřípadě poukázat na mezery v procesu adopce. Cílem bakalářské práce je konkrétněji a co nejpřesněji popsat proces adopce a poukázat na nedostatky, které se v adopci dle odborníků objevují.

Ve vědecko-empirické části práce provádí autorka polostrukturované rozhovory se sociálními pracovníky. Jedná se o pracovníky neziskové organizace, kteří žadatelům o adopci pomáhají v průběhu procesu adopce nebo následně s problémy, které se v adoptivní péči mohou objevit

postupem času. Cílem šetření je sběr informací, pomocí rozhovorů s pracovníky organizací. Ti autoři předávají ty nejcennější informace, a to z vlastní praxe při pomoci s osvojením.

Při osvojení jsou nápomocni lidé z organizací, kteří se dobře vyznají v postupech a krocích. Chybí zde však článek v týmu a tím je etoped. Ten díky svým znalostem je schopen odborně řešit vzniklé problémy s poruchami chování, které při osvojení nebo v průběhu něj, mohou vznikat. Těmto problémům je nejlepší předejít, popřípadě je řešit v samém zárodku. V případě, že tomu tak není, následky mohou být již později nenávratné – špatný vztah mezi osvojitelem a osvojencem.

1 Historie

V první kapitole se bakalářská práce zabývá historií adopce. Dle názoru autorky je historie nedílnou součástí. Je důležité zmínit, jak se proces adopce vyvíjel a měnil v minulosti, jak adopce probíhá v současnosti. V kapitole se autorka zaměří na historii osvojení, vývoj osvojení a práv dětí. „*V dřívější době se u nás otázkami adopce zabývaly jen státní instituce (Orgány péče o dítě při ONV a KNV, kojenecké ústavy nebo krajská Střediska náhradní rodinné péče). Po roce 1989 se uplatňují i nevládní a nezávislé organizace, například Středisko náhradní rodinné péče v Praze, Fond ohrožených dětí v Praze, se svými pobočkami v jiných městech, Sdružení TRIALOG a Sdružení pěstounských rodin v Brně a některé další organizace.*” (Archerová, 2001)

Přijetí cizího dítěte za vlastní má svou hluboce zabudovanou tendenci. Tato tendence se nachází v naší biopsychické výbavě, a to schopnost chránit nejen své vlastní dítě, ale i dítě cizí a pečovat o něj. Tato schopnost není dána pouze ženám, kde by šlo o specificky ženskou hormonální činnost, ale i mužům. Od začátku dějin se ale mluví spíše o opačném procesu, totiž o odkládání a usmrcování dětí cizích i těch vlastních. Život dospělého měl větší cenu než život dítěte. Rodina se zbavovala dětí přespočetných a v období hladu, válek, přírodních katastrof bylo dítě spíše na obtíž. Z různých zdrojů se dále dozvídáme i o jiných motivech zabití dítěte. Děti bývají zahubeny ze msty, žárlivosti, strachu o moc a mnohé další. Dítě především ženského pohlaví je obětí regulace plodnosti. (Matějček, 1999)

1.1 Historické fáze osvojení

Formu zákona nabylo osvojení ve starém Římě v době republiky. V zákoně je uvedeno *adoptio naturam imitatur*. „*Tímto je vyjádřeno, že vztah mezi osvojencem a jeho osvojitelem je podobný vztahu mezi vlastním dítětem a jeho rodinou. Podle římského práva byly pak formulovány právní podmínky osvojení takřka ve všech pozdějších právních rádech evropských zemí – ovšem většinou až s odstupem mnoha staletí.*“ (Matějček, 1999)

Vývoj adopce je podobný vývoji kultury v evropské společnosti. P. Vodák (1967) vývoj adopce dělí do několika fází. (Vodák in Matějček, 1999) Výše zmíněný starý Řím, představuje první fázi, kde je prvotní zájem o osvojitele, na dítě není kladen důraz. Adopce je v této době praktikována hlavně ve vyšší vrstvě společnosti, a to především k zajištění kontinuity rodového jména a majetku. Respektive pokud nemohli mít dítě, osvojili si ho. (Matějček, 1999)

Druhou fází je období středověku a novověku až do konce 18. století. Křesťanství vneslo velkou podporu směrem k dítěti. Tato cesta k podpoře dítěte ovšem trvá celá staletí. V praxi se toto projevilo na vybudování nalezinců a útulků pro opuštěné děti. Formálně adopci provádí pouze

šlechta, hledá se také status pro levobočky, který by byl jednotný. Obecný lid se cizího dítěte často ujímá ze zjištěného důvodu, kterým je pracovní síla. (Matějček, 1999)

Nalezince byly zásobárnou dětí pro adopci a pěstounskou péči. Většinou šlo o snahu zachránit dítě od smrti, obchodu a často i zneužívání či zmrzačení za vidinou soustrasti a získání almužny pro své majitele. Osud sirotků byl velmi špatný. Sirotci byli často pouze lacinou pracovní silou, měli nejnižší společenský status, nebyli schopni si vydělat na živobytí a po většinu času byli závislí na milodarech. (Matějček, 1999)

Třetí fází je doba osvícenství. Nalezince se stávají pro obec velmi potřebnou. Nalezinec ve Vídni byl založen roku 1784, v Praze potom v roce 1789. Ve Spojených státech amerických se začíná prosazovat demokratická ústava, kde se mluví o právech člověka, o přirozeném právu, rovnosti. K tomuto velmi přispěly myšlenky J. J. Rousseau a J. H. Pestalozziho. Představují pokročilou formu ústavní péče o dítě. Důraz se přesouvá ze záchrany dětí na jejich výchovu. Mění se názor na adopci dětí. Veřejnost burcuje pro pomoc ubohým dětem z nalezinců, pěstounské péče, před soudy a ve vězení. Ke změně došlo i ve slovníku, působí na city, objevují se drastické obrazy trpících dětí a matek. Mezi argumenty spadá humanita, dobročinnost, příklady jiných evropských zemí. Situace v nalezincích byla ale stále špatná. Děti stále přibývalo, ale zájemců o děti bylo málo. Opak dnešního stavu. Zájem jevíly pouze dvě kategorie osvojitelů – bezdětní bohatí manželé nebo pěstouni. (Matějček, 1999)

Náhradní rodinná péče se dostává do popředí zájmu veřejnosti i státu hlavně v období poválečném. Jednalo se o napoleonské války nebo 1. světovou válku. Období první republiky se stává čtvrtou fází historie adopce. Osvojení získává své vlastní zákony. Rozvíjí se pedagogika, psychologie, dětské lékařství. Předznamením fáze současné je Úmluva o právech dítěte z roku 1989. (Matějček, 1999)

1.2 Právní podmínky osvojení dítěte v minulosti

Jako první podmínka uváděná k právům osvojení byla podmínka věku. Například v rakouském právu muselo být osvojiteli nejméně 50 let a nesměl mít vlastní děti. Novela zákoníku snížila věkovou hranici na 40 let (1914). Osvojitel mohl být nejdříve pouze muž, až později mohla dítě osvojit i žena. Věkový rozdíl mezi osvojencem a osvojitelem nesměl být nižší než 18 let. (Matějček, 1999)

Do roku 1928 platilo v českých zemích právo rakouské, na Slovensku právo uherské. V tomto roce také dochází ke sjednocení v zákonu o osvojení (č. 56 Sb.). *„Osvojitel musel mít vyšší věk než 40 let a nesměl mít vlastní děti nebo děti dříve osvojené. Osvojenec nadále musel být o 18 let mladší než osvojitel. Ten však směl nyní osvojit i své nemanželské dítě. V tom případě mohl být věk nižší než*

40 let. Osvojena mohla být i osoba zletilá. Společně mohli osvojit dítě jen manželé. Jestliže osvojoval jeden manžel sám, musel k tomu mít souhlas druhého manžela.“ (Matějček, 1999)

Majetkové poměry bylo možné upravit pomocí adopční smlouvy. Byl zde celkem velký zájem osvojitelů, který stále převažoval nad zájmem dítěte. Aby došlo k adopci dítěte byl potřeba souhlas obou pokrevních rodičů, pokud ovšem byli naživu. Výslovně se praví, že pokud je každý rodič jiného názoru, větší důraz je kladen na otcův názor. (Matějček, 1999)

Osvojení bylo pojato do zákona o právu rodinném v roce 1949. Dětem se zde dostalo rovnoprávnosti a nezáleželo na tom, zda jsou mimomanželská. Byla zde uvedena také rovnost mezi mužem a ženou v manželství. Tento zákon byl následně zařazen do zákona o rodině č. 52/55 Sb. V zákoně jsou dva druhy osvojení, jedná se o osvojení zrušitelné a osvojení nezrušitelné, vztahy dítěte k původní rodině přestávají existovat. Další právní úprava osvojení v zákoně je provedena v roce 1964, těžiště zájmu se stává adoptované dítě. V obou případech osvojení vzniká mezi dítětem a osvojitelem vztah jako mezi pokrevními. Osvojit nezrušitelně bylo možné až dítě po jednom roce věku, v osvojení zrušitelném však kdykoliv dříve. Tři měsíce je dítě v takzvané předadopční péči. Osvojení zrušitelné je možné změnit na osvojení nezrušitelné. Věkový rozdíl mezi dítětem a osvojitelem je charakterizován jako přiměřený. Soud má možnost rodiče zbavit rodičovských práv, pokud o dítě neprojevují zájem původně po dobu jednoho roku, později po dobu půl roku. (Matějček, 1999)

2 Právo a adopce

„Adopce se v mnohých ohledech liší od narození vlastního dítěte, a přitom s sebou obojí nese stejnou radost, trápení i problémy. Vyznat se v tom, co je stejné a co jiné a uvést to do rovnováhy, je pro každého velmi náročný úkol, který má zásadní význam pro zdravý vývoj dítěte.“ (Archerová, 2001)

V českých právních předpisech se setkáváme pouze s pojmem osvojení. Institut osvojení je upraven v zákoně č. 89/2012 Sb. Osvojení se řadí do jednoho z institutů náhradní rodinné péče. Pokud dítě nemůže vyrůstat ve své biologické rodině, má právo na to, aby mu byla zajištěna rodina náhradní. Česká republika je vázána podle občanského zákoníku a mezinárodních smluv k tomu, že při hledání řešení osudu dítěte má vždy prvořadé místo náhradní rodinná péče. Měla by mít vždy přednost před výchovou ústavní. (Bubleová aj., 2014)

„Náhradní rodinná péče je forma péče o dítě, které je vychováváno jinými než biologickými rodiči v prostředí, jež se nejvíce podobá životu v přirozené rodině.“ (Bubleová aj., 2014)

2.1 Adopce

Právně je náhradní rodinná péče ukotvena „zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 794-845.“ Mezi osvojiteli a dítětem vznikají z hlediska práva stejné příbuzenské vztahy jako mezi rodiči a dětmi, bývalé příbuzenské vztahy dítěte zanikají. Osvojitelé jsou zapsány v rodném listu dítěte a stávají se zákonnými zástupci. Dítě získává také jejich příjmení. Osvojitelé mají ze zákona povinnost informovat dítě o skutečnosti osvojení, je dobré dítě na informaci připravovat. Nejpozději do povinné školní docházky dítě musí o své situaci vědět. Rodina, která si adoptovala dítě, nepodléhá ze strany státních institucí žádnému zvláštnímu dozoru. Pro rodinu jsou zde k dispozici nestátní organizace nebo se mohou obrátit na oddělení sociálně-právní ochrany dětí (dále OSPOD). Těchto organizací ovšem není mnoho, většina organizací se zabývá pěstounskou péčí, adopcí jen okrajově. V Hradci Králové působí například organizace Stopa Čápa, Salinger. (Středisko náhradní rodinné péče, <https://www.nahradnirodina.cz/adopce-nebo-li-osvojeni>)

Jméno

Základním právním účinkem osvojení je skutečnost, že osvojené dítě získá příjmení osvojitele. Tento podstatný právní účinek vždy býval uváděn na prvním místě. Dnes je tomu přesně naopak, bývá uveden na místě posledním. Dříve byla jménu přikládána velká váha, hlavně z důvodu například šlechtictví. Je zde možnost, aby osvojené dítě příjmení osvojitele pouze připojilo ke svému příjmení. Omezení v tomto úkonu smluvní volnosti je, že tato možnost existuje ve výlučné dispozici osvojence, který musí projevit nesouhlas se změnou příjmení. Ve většině případů jsou osvojovány

malé děti do dvou let věku. Těchto dětí je přes 80 %. U této věkové skupiny se nesouhlas neprojeví. Lze úpravu v zákoně vnímat jako koncepčně a hodnotově správný poukaz na vhodnější pojetí osvojení, jak zmiňuje ve své knize Adam Křístek (2016).

2.2 Poměr rodič – dítě

Podstatu osvojení vyjadřuje již římskoprávní zásada tzv. *adoptio naturam imitatur*. Tato zásada je vyjádřena v občanském zákoníku „§ 794 obč. zák. tak, že osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní.“ (Křístek, 2016). Je zde zásada, že mezi osvojitelem a osvojencem nastává stejný poměr jako mezi rodiči a dětmi. (§ 183 o. z. o., § 4 zák. o osvojení) opisuje občanský zákoník tak, že osvojenec má postavení dítěte osvojitele (§ 832 odst. 1 obč. zák.). (Křístek, 2016)

V klasické zásadě tento poměr nastává jen pro potomky osvojence, kteří se narodili až po osvojení jedince, § 834 obč. zák. vztahuje jeho účinky na již žijící děti osvojence, což se jeví jako velmi sporné pravidlo. Tyto děti by měly být stranou adopčního procesu a měl by zde být nutný jejich souhlas, který by byl dáván opatrovníkem. Jedná se hlavně o současnou adopci vnoučat. Mnohem správněji se proto jeví pravidlo pro osvojení zletilého jedince v § 852, „podle něhož se ve shodě s klasickou úpravou následky osvojení vztahují na později narozené děti osvojence, zatímco u již žijících dětí se pro takový účinek vyžaduje jejich souhlas.“ (Křístek, 2016)

Platná úprava má určitou logiku, jelikož by zaniklo nejen rodičovství rodičů osvojence k osvojenci, ale také nezletilého osvojence, který je rodičem, k jeho vlastnímu malému dítěti, což by bylo naprosto nepřijatelné. Ze základního poměru, který je stejný jako mezi rodiči a dítětem, pak vyplývají další právní účinky, které korespondují i s adopcí. (Křístek, 2016)

Příbuzenství

Osvojením jedince současně vznikají a zanikají vztahy, nejen ty rodičovské, ale i příbuzenské. Tato skutečnost vyplývá z § 833 odst. 1 občanského zákoníku, dle něhož „zaniká příbuzenský poměr mezi osvojencem a původní rodinou, jakož i práva a povinnosti z tohoto poměru vyplývající.“ (Křístek, 2016) Skutečnost, že vzniká nové příbuzenství, jelikož osvojenec přejde do nové rodiny, je zmíněno jen okrajově. O jiných osobách než o osvojenci a osvojiteli ustanovení nehovoří. Křístek tyto pravidla pojmenoval jako pochybná, a to hlavně z důvodu vnucení zásadních právních následků neurčitému okruhu lidí, kteří tyto účinky přijmou a nemohou je nijak ovlivnit, jelikož se jedná o rozhodnutí osvojitelů. Revidovaná Úmluva dosud preferuje tzv. úplnou adopci. (Křístek, 2016)

„Důvodová zpráva prozaicky konstatuje, že právní příbuzenství neruší přirozené příbuzenství do té míry, že by otevíralo možnost uzavření manželství mezi biologicky příbuznými osobami (v zákonem stanoveném rozsahu). Vdát se za svého „otce – neotce“ tak osvojenka nemůže, protože

to otec je, avšak nedědí po něm, protože to otec není. Logiku v takové právní úpravě zřejmě nehledejme. Navíc tu vidíme, že citovaná norma § 675 obč. zák. dokonce spíše akcentuje pouze příbuzenství přirozené (aniž je tak označuje), neboť teprve věta za středníkem staví na úroveň příbuzenství také vztah založený „jen“ osvojením.“ (Křístek, 2016) Část za středníkem znázorňuje, že osvojení není skutečným příbuzenstvím, je pouze jeho imitací. Úprava osvojení nezletilých je pokřivená, v jiných partiích smysl dává. (Křístek, 2016)

Z hlediska osvojence – Klasická úprava osvojení ve vztahu k dítěti, osvojenci „*obsahovala pravidlo, že osvojenec a jeho potomci nepozbývají práv ve vlastní rodině.*“ (Křístek, 2016) Pokud je důležitý zájem o dítě, pak naše úprava je v pojmové kolizi se základní zásadou. Pozbytí práv není v zájmu osoby nikdy. (Křístek, 2016)

Z hlediska osvojitelů – Osvojením zanikají vztahy biologické rodičovské i příbuzenské. Naše tradiční doktrína se vlastně brání chápat adopci jako smlouvu. Opravdu je biologickým rodičům jedno, kde jsou jejich děti a jak se jim daří? Nezajímá je osud dítěte nebo je do budoucna zajímat nebude? Zákonný zánik práv a povinností má jistý dopad na majtkové poměry všech účastníků adopce. (Křístek, 2016)

Dědické právo

Osvojením dítě nabývá veškerá majtková práva jako by bylo dítě vlastní. Jedná se především o výživné a také právo na pozůstalost. To odpovídá, jak podstatě osvojení, tak s jednáním o soulad se zájmy dítěte. Z pojetí úplného osvojení také paradoxně vyplývá, že osvojitelé nabývají bezpodmínečně majtkových práv vůči dítěti. Toto vyplývá ze vzájemné vyživovací povinnosti mezi předky a potomky. Klasická úprava osvojení stejně jako aktuální úprava osvojení zletilého, měla zásadu, že osvojitel nenabývá osvojením žádných majtkových práv vůči osvojenci. Na osvojitele přechází povinnost správy jmění dítěte. Při dosažení svéprávnosti dítěte končí správa majtku rodiči. U osvojení nic takového nenajdeme. Předpokládá se, že dítě pochází ze špatných poměrů a žádné jmění nemá. Výživová povinnost přechází na rodinu osvojitele. (Křístek, 2016)

Osvojenec má v dědickém právu totožné postavení jako vlastní děti osvojitele. Má právo na povinný díl z pozůstalosti po rodičích, také při zákonné posloupnosti dědí v první dědické třídě. Dříve by nikoho nenapadlo, že by měl být osvojenec vyloučen z dědického práva ve vlastní biologické rodině. „Proto také muselo být výslovně v § 5 odst. 1 věta druhá zákona č. 266/1949 Sb., o zatímních změnách v některých občanských věcech právních, jednoznačně stanoveno, že osvojenec nedědí v původní rodině a původní rodina osvojeného nedědí po něm.“ Osvojenec dle úpravy plné adopce

ztrácí nejen právo na povinný díl, ale také vypadává z první dědické třídy. To znamená, že nedědí po svých rodičích, ale ani po prarodičích. (Křístek, 2016)

Vzájemná práva mezi rodiči a dítětem, rodičovská odpovědnost

„Z praktického hlediska nejpodstatnějším účinkem osvojení nezletilého, který v případě osvojení zletilého samozřejmě nepadá vůbec v úvahu, je přechod dítěte z rodičovské odpovědnosti vlastních rodičů do rodičovské odpovědnosti osvojitele, když dominantní složkou rodičovské odpovědnosti je osobní péče o dítě, popřípadě alespoň udržování osobního styku s dítětem (srov. § 858 obč. zák.) a z toho odpovídající nároky dítěte na péči, popřípadě styk.“ (Křístek, 2016) Právní úprava vychází ze zájmů dítěte, především z jeho zájmu na odpovídající péči. Proč by součástí adopce nemohlo být i soudně potvrzené ujednání o úpravě styku rodičů a osvojence, právo na informace o dítěti a další? Při rozumnějším pojetí osvojení, konkrétně u osvojení nepravého, by takové úpravě nemělo nic bránit. V zahraničí se objevuje pojem otevřená adopce pro takovou úpravu. U nás adopce přímá, která se liší od tradiční pouze tím, že rodič zná totožnost osvojitele. Novinkou v zákoníku je pozastavení výkonu práv a povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti po uplynutí 3 měsíců ode dne, kdy byl dán souhlas k osvojení. Postavení práv a povinností je na místě z toho důvodu, aby o dítěti nerozhodovalo najednou více subjektů. *„Jestliže rodič souhlasil s osvojením a ani v době, než se odvolání jeho souhlasu stalo podmíněným, nečinil kroky k odvolání souhlasu, pak je namístě, aby byl výkon jeho práv a povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti pozastaven, neboť realizace výkonu práv a povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti rodiči (rodičem) by byla v rozporu s cílem osvojení a v této souvislosti přeneseně se zájmem nezletilce.“* (Křístek, 2016) Tyto argumenty jsou velmi nepřesvědčivé, jelikož není pravda, že by o totožné věci týkající se osvojeného dítěte rozhodovalo více subjektů. *„Předosvojitel“ má podle § 829 odst. 1 obč. zák. postavení pěstouna, čili je na něj přenesena osobní péče o dítě a jeho zastupování v běžných věcech. V tom rozsahu je rodič dle § 955 ve spojení s § 960 obč. zák. ze zákona ve výkonu rodičovské odpovědnosti omezen a speciální ustanovení § 825 obč. zák. tak postrádá význam“.* (Křístek, 2016) V ostatních věcech předosvojitel (většinou pěstoun) nerozhoduje, rozhoduje o nich rodič (zákonný zástupce), avšak podle § 825 o nich bude rozhodovat poručník. Objevuje se zde rozpor se zájmen osvojitele. Je tak jasné, či práva a povinnosti ve skutečnosti zákon garantuje v první řadě, není to osvojenec, ani jeho rodiče, ale právě osvojitel. (Křístek, 2016)

2.3 Podmínky, které musí osvojitel splnit při žádosti o osvojení

Osvojitelem se může stát pouze zletilá a svéprávná fyzická osoba, která způsobem svého života a důvody, jež ji vedou k osvojení, zaručuje, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem. Dle

občanského zákoníku by měl být mezi osvojencem a osvojitelem přiměřený věkový rozdíl, zpravidla ne menší než 16 let. V praxi odborníci tvrdí, že věkový rozdíl by měl být v hranici od 25 do 40 let. Autorka by ráda podotkla, že záleží hlavně na individuálních dispozicích každého jedince. Osvojení je vyloučeno mezi osobami příbuznými v přímé linii a sourozenci. Toto omezení ovšem neplatí v případě náhradního mateřství. Je vždy na rozhodnutí soudu, zda by osvojení byla ku prospěchu dítěte. (Bubleová aj., 2014)

Dítě mohou společně osvojit manželé. Pokud chce osvojit dítě pouze jeden z manželů, musí mít od druhého souhlas. Osvojitelem se může stát i ten, kdo žije sám, žije ve vztahu bez manželství, může mít vlastní děti, má vlastní děti. Dítě lze osvojit buď se souhlasem rodičů nebo bez souhlasu rodičů. Souhlas rodičů může být dán ve vztahu konkrétním žadatelům k osvojení, tzv. adresný souhlas, nebo předem bez vztahu k určitým osvojitelům. Souhlas s osvojením může být dán matkou dítěte nejdříve šest týdnů po narození dítěte. Souhlas rodiče není třeba, pokud byl rodič zbaven rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení, není schopen projevit svou vůli či rozpoznat následky svého jednání, se zdržuje na neznámém místě a toto místo se nepodaří zjistit. Pokud jsou tyto skutečnosti dány u obou rodičů, vyžaduje se souhlas poručníka nebo opatrovníka. (Bubleová aj., 2014)

Ze zákona je stanovena domněnka, že nezájem rodiče je zjevný, pokud trvá 3 měsíce od posledního projeveného zájmu. Od 1. ledna 2014 je potřeba, aby s osvojením souhlasilo i osvojované dítě, pokud je starší 12 let, s výjimkou, kdy dítě není schopno posoudit důsledky souhlasu. „*U dítěte mladšího 12 let dává souhlas jménem dítěte opatrovník, kterým by zpravidla měl být orgán sociálně-právní ochrany dětí.*“ (Bubleová aj., 2014)

Osvojení

Dítě, které je osvojeno se stává dítětem nových rodičů se vším všudy, tedy alespoň před zákonem. Je velmi přirozené, že často dochází k adopci dítěte od bezdětného páru. Tyto páry často chtějí dítě nízkého věku, dobrého zdravotního stavu, inteligence i vzhledu. Na druhou stranu i náhradní rodiče by měli přijmout, že adoptované dítě má někde své biologické rodiče, případně i sourozence a je nějakým způsobem ovlivněno z raného období. Mezi další zájemce o dítě se často řadí lidé, kteří mají jedno dítě a chtějí mu dopřát sourozence, či rodiny, kterým dítě zemřelo. Dalšími zájemci o osvojení jsou i potenciální rodiče, kteří by měli zájem o pěstounskou péči, ale bojí se zásahu biologické rodiny. (Zezulová, 2012)

„*Dítě má být do rodiny umístěno před prvním úsměvem, nabádal profesor Matějček.*“ (Matějček in Zezulová, 2012) Je tím myšleno, že čím dříve proběhne adopce dítěte do správné rodiny,

tím lépe. Novorozenecký a kojenecký věk je ten nejcitlivější, dítě si zde utváří vztahy s rodiči. Potřebuje najít jistotu a bezpečí, důvěru v okolní svět. (Zezulová, 2012)

3 Proces adopce

Tato kapitola se zaměřuje na detailní popis procesu adopce, který je hlavní náplní této bakalářské práce. Začíná fází, kdy se pár, nebo člověk, který nemůže přivést na svět dítě, rozhodne dítě adoptovat a dát mu tím šanci na lepší život. Kapitola končí začleněním dítěte do rodiny. Proces adopce je pro žadatele velmi náročný.

3.1 Rozhodnutí k adopci

„Statistiky uvádějí, že od chvíle, kdy začne dvojice o adopci mluvit, do okamžiku, kdy se uskuteční první telefonát, uplyne obvykle jeden rok.“ (Schoolerová, 2002) Nápad se objeví v podobě myšlenky, která postupně sílí. Je potřeba, aby rodina provedla sebereflexi, zvážila svou současnou situaci, ať už se jedná o způsob života či finanční situaci. Existují různé zkušební dotazníky, které si páry mohou vyplnit a zhodnotit, zda jsou na náhradní rodičovství připraveni. (Schoolerová, 2002)

První dobrou radou je podělit se o plánu širší rodině. Je velmi důležité, aby budoucí babičky, dědečkové, strýčkové, tety a další členové rodiny přijali dítě za své. Konečné rozhodnutí ovšem zůstává na budoucích adoptivních rodičích. Oni budou s dítětem trávit nejvíce času, budou s ním prožívat dobré i zlé, budou ho vychovávat a uzpůsobí mu celý svůj život. (Matějček aj., 2002)

Když lidé vstupují do manželství většinou předpokládají, že dříve či později založí rodinu. Jenže není pravidlem, že vše půjde podle jejich plánů. Páry se mohou setkat s neplodností. Pokud tato situace nastane, většina párů se obrací na odborníky. Pokud nepomohou ani ti, poslední variantou je právě adopce dítěte. Pár prožívá velmi těžké období, se kterým musí bojovat, a nakonec se smířit. Musí pozměnit své plány, už nemá vidinu vlastního vysněného potomka. Cesta adopce je velkou ztrátou soukromí a určité kontroly. Jsou podrobovány kontrolám ze strany cizích lidí jako jsou sociální pracovníci, soudní úředníci a podobně. Mají často pocit, že si musí dávat pozor na to, co říkají, aby o svůj sen mít dítě, nepřišli. (Schoolerová, 2002)

3.2 Žádost

Prvním krokem po rozhodnutí o adopci je potřeba podat žádost o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení na sociální odboru obce s rozšířenou působností v místě trvalého bydliště. Sociální pracovník, který má náhradní rodinnou péči na starost, s budoucími rodiči probere jejich situaci a vydá formulář. Obecní soud musí zahájit řízení ve věci, připraví kompletní spisovou dokumentaci, která postoupí k dalšímu posouzení. (Bubleová aj., 2014)

Pracovník úřadu obce si domluví návštěvu v rodině budoucích rodičů, provede sociální šetření. Jakmile bude mít všechny potřebné doklady, neprodleně zašle kopii dokumentace k dalšímu řízení příslušnému krajskému úřadu nebo v Praze Magistrátu hl. m. Prahy. (Bubleová aj., 2014)

Jestliže se pár rozhodl přijmout opuštěné dítě, musí nejprve získat doporučení příslušného úřadu. Budoucí rodiče musí navštívit oddělení péče o rodinu a děti či oddělení sociálně právní ochrany dětí. Sociální pracovníce s párem provede rozhovor, který je zaměřen hlavně na důvody a motivaci k adopci, představy žadatelů. Pracovnice pokládá otázky zaměřené na věk dítěte, pohlaví, zda by přijmuli dítě se zdravotními obtížemi, jinou barvou pleti a podobně. Sociální pracovníce by adoptivnímu páru měla vše dopodrobna vysvětlit, vysvětlí další potřebné náležitosti k podání žádosti a předá jim také formulář o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli. (Matějček aj., 2002)

Sociální pracovníce budoucí rodiče navštíví i doma a zjistí bytovou a rodinnou situaci. Po posouzení a zpracování všech dostupných informací bude žádost a veškerá dokumentace předána krajskému úřadu. Dále budou pozváni k psychologickému posouzení. V této části bude probrán život páru. Závěr psychologického vyšetření se stává součástí žádosti o osvojení. Před přijetím dítěte se absolvuje přípravný kurz. Posláním kurzu je připravit budoucí rodiče na jejich nové funkce. Kurz probíhá formou přednášek, skupinových diskuzí či výcvikových seminářů. Příprava je velmi účelná. (Matějček aj., 2002)

Posuzování žadatelů

Krajský úřad vytváří evidenci dětí a žadatelů o náhradní rodinnou péči. Úřad má za úkol pozorovat vhodnost žadatelů a rozhoduje také o zařazení žadatele o osvojení do evidence. Krajský úřad zařazuje, jak děti, tak žadatele, do své evidence z důvodu zprostředkování osvojení na základě odborného posouzení. (Bubleová aj., 2014)

U dětí se posuzuje úroveň tělesného a duševního vývoje. Berou se zde na vědomí i specifické potřeby dítěte a možnost náhradní rodiny, tyto specifické nároky splnit. Dále se posuzuje vhodnost náhradní rodinné péče a její formy. U žadatelů se posuzuje psychický stav, osobnost. Dále je také velmi důležitý zdravotní stav, majetkové a sociální poměry rodiny, hodnotí se příprava k přijetí dítěte do rodiny. Nedílnou součástí je i vyjádření dětí žadatele k přijetí osvojovaného dítěte. Je důležité posoudit, zda děti již žijící v domácnosti, dokážou přijmout nové dítě do rodiny. Žadatel i další členové, s kterými žadatel sdílí domácnost musejí být bezúhonní. Psychologické posouzení, které je nezbytnou součástí adopce, je zaměřeno na charakteristiku osobnosti, psychický stav, zdravotní stav související s dlouhodobou péčí o dítě. Žadatel musí mít předpoklad vychovávat dítě. Zjišťuje se motivace k žádosti o osvojení, stabilita manželského vztahu, prostředí rodiny. Během této fáze adopce by si měl žadatel ujasnit své představy a možnosti o dítěti. Je nutné zvážit, zda přijmout dítě jedno nebo sourozence, jakého věku, pohlaví, etnika, jiné země původu. Ke zvážení jsou zde i rizika, která se mohou objevit v rodinné anamnéze dítěte. Rodiče, příbuzní dítěte se mohli potýkat například

se závislostmi, vážným onemocněním nebo mohli vést rizikový způsob života. Jsou děti, u kterých rodinná anamnéza není známá. U řady dětí je k dispozici minimum informací, jedná se o děti z babyboxů nebo z anonymních porodů. Zdravotní stav a vývoj dítěte by měl být takový, aby ho žadatelé dobře zvládli. Každý je individuum a každý má jiné předpoklady, schopnosti nebo možnosti. Pokud v rodině jsou již děti, měl by být velmi dobře zvážen příchod nového dítěte. Pokud se rodina rozhodne přijmout dítě s handicapem, měla by se dobře obeznámit s možnostmi péče a služeb. (Bubleová aj., 2014)

Na základě odborného posouzení vydá krajský úřad rozhodnutí o zařazení, popřípadě nezařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči. Jedná se o rozhodování v režimu správního řízení. Pokud žadatelé nebudou s výsledkem spokojeni, je možností odvolání. *„Jestliže krajský úřad v průběhu řízení zjistí závažné důvody, pro které nelze žadatele zařadit do evidence, může rozhodnout o zamítnutí žádosti i před provedením odborného posouzení.“* (Bubleová aj., 2014)

3.3 Schválení žadatelů a zařazení do registru

Nejdříve je nutné absolvovat tzv. úřední kolečko, od podání žádosti, povinných vyšetření až po organizovanou přípravu. Jako první je potřeba navštívit městský úřad odbor sociální péče a informovat o konkrétním plánu. Existují různé postupy, které popisují konkrétně krok po kroku, jak při adopci postupovat. Zprostředkování je možné výhradně státem. (Schoolerová, 2002)

Součástí schválení žadatelů a jejich schválení zařazení do registru je i absolvování povinné přípravy. Zde je na místě si uvědomit, že předepsaná teorie není často praxe. Zezulová (2012) zmiňuje, že není od věci znát zběžně znění zákonů a vyhlášek, které se týkají náhradní rodinné péče. Existuje i instituce, která pomáhá provázet rodiny po přijetí dítěte. Rodina by to neměla brát jako selhání, ale nutnou péči, která by měla být samozřejmostí. (Schoolerová, 2002)

Období očekávání

Po splnění všech nutných požadavků, nastává období čekání. Znatelnou těžkostí může být vnímání času. Pokud pár čeká biologického potomka, má celkem jasnou představu, kdy k této události dojde. Adoptivní rodiče tuto představu nemají, musí čekat neurčitě dlouho. Čekají od první chvíle na seznam kandidátů o adopci. Během této části se musí potýkat s mnoho formuláři, absolvovat řadu pohovorů se sociálními pracovníky. Když je tento proces u konce, začíná opravdové čekání. Každé zazvonění telefonu může znamenat, že se našlo dítě právě do jejich rodiny. (Schoolerová, 2002)

Toto období může trvat neskutečně dlouho a pro budoucí rodiče není lehké. V současné době je málo dětí a více zájemců o osvojení. Tento čas plno žadatelů věnuje přípravě. Velice dobré je pro rodinu najít někoho, kdo byl v podobné situaci a může jim podat jejich pohled na svět, sdílet s nimi

pocity, které v této nelehké době měl. Existují také neziskové organizace, které zajišťují setkávání rodin, které si děti osvojili nebo je mají v pěstounské péči. (Bubleová aj., 2014)

Výběr osvojitelské rodiny pro konkrétní dítě

Někteří žadatelé o osvojení si představují, že po podání žádosti, pojedou do dětských domovů a tam si vyberou dítě, které jim bude sympatické. Náhradní rodinná péče se řídí zásadním pravidlem a to, *„dítěti je vybírána taková rodina, která je připravena přijmout dítě právě takové, jaké je.“* (Bubleová aj., 2014) To znamená přijmout ho se všemi starostmi, radostmi, přednostmi, ale také riziky, která nastaly nebo mohou nastat jako je například zdravotní, psychický stav, minulost a další. Výběr rodiny nezávisí na časovém pořadí, ale především na míře nároků a připravenosti žadatelů. Žadatelé by měli mít jasné představy o dítěti, které chtějí přijmout do rodiny. Výběr rodiny pro dítě je úkolem odborných pracovníků krajského úřadu, který vede evidenci. (Bubleová aj., 2014)

3.4 Vznik budoucí rodiny

Tento den je pro budoucí adoptivní rodiče nejdůležitější. Nastane totiž den, kdy budou krajským úřadem vyzváni k pohovoru týkající se konkrétního dítěte. Budou seznámeni se všemi dostupnými informacemi o dítěti. V případě, že rodiče projeví zájem o konkrétní dítě, proces adopce může pokračovat. I zde bude pár mluvit s lékaři, psychology, sociálními pracovníky a vychovateli, které dítě znají. Při přijímání kojence, má pár možnost vidět dítě v kojeneckém ústavu, kde jsou budoucí rodiče informováni o původu, zdravotním a psychickém stavu, právní situaci a dalších okolnostech. Jestliže se pro toto dítě rodina rozhodne, pak je možné si dítě po několika návštěvách a vyřízení formalit, odvést domů. (Matějček aj., 2002)

Pokud jde o přijímání staršího dítěte je návštěva dohodnuta s příslušným dětským domovem. Je zde opět možno dítě nezávazně vidět, hovořit s odborníky a pracovníky dětského domova. Rozhodnou-li se budoucí rodiče pro adopci konkrétního dítěte, mohou dítě častěji navštěvovat. Pokud se vztahy vyvíjejí dobrým směrem, je možné přistoupit k dalšímu kroku, a to je předání dítěte do rodiny. Budoucí rodiče jsou upozorňováni, aby byli trpěliví. Den převzetí dítěte je předem domluven s ředitelem dětského domova a pracovištěm pro náhradní rodinnou péči při krajském úřadu. Rozhodujícím faktorem je dobrý zdravotní stav a připravenost rodiny. (Matějček aj., 2002)

Navazování kontaktu s dítětem

Po seznámení se s dokumentací dítěte a po rozhovorech s blízkými žadatelů, se žadatelé mohou rozhodnout, zda jsou pro osvojení. Podle zákona by spisová dokumentace o dítěti měla obsahovat:

1. Osobní údaje o dítěti
2. Doklad o státním občanství, o povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo o hlášení k pobytu na území ČR po dobu nejméně 90 dnů
3. Údaje o sociálních poměrech dítěte, jeho rodičů, sourozenců, popřípadě prarodičů
4. Doklad, že dítě splňuje podmínky pro osvojení podle zvláštního právního předpisu (§ 809 až § 822 občanského zákoníku)
5. Rozhodnutí příslušných orgánů o výchově
6. Zprávy o zdravotním stavu a vývoji dítěte

V některých případech se může stát, že tyto všechny výše popsání informace, nejsou k dostání. Například pokud se jedná o dítě, které bylo odloženo do babyboxu. Tuto spisovou dokumentaci dítěte, pro které je třeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči, zakládá obecní úřad s rozšířenou působností. První návštěva bude pro budoucí rodiče zprostředkována v ústavním zařízení, kde je dítě umístěno nebo v pěstounské rodině, do které dítě bylo svěřeno na přechodnou dobu. (Bubleová aj., 2014)

Každé dítě je individuální a s každým dítětem se jinak navazuje kladný vztah. Při seznámení s dítětem je důležitý klid. Je dobré, aby si dítě udělalo představu, jak daná rodina žije. Budoucím rodičům se radí, aby s sebou vzali například fotky rodiny, mazlíčků, bytu. Až dítě v budoucnu žadatele navštíví, nebude se bát cizího prostředí. Žadatelé by dítě měli zaujmout. Je možná domluva s pracovníky a zjištění, co má dítě rádo. Čím více informací budou žadatelé mít, tím snazší pro ně bude dítěti porozumět a budou připraveni na případný příchod dítěte do rodiny. Další návštěvy se budou plánovat individuálně, záleží na dohodě s OSPODem a vedením zařízení. (Bubleová aj., 2014)

U kojenců zpravidla nebývá s navazováním kontaktu problém. Propuštění kojence do péče může proběhnout velice rychle. Pokud dítě vyžaduje zvláštní péči, je rodičům nabídnut i pobyt v zařízení, aby měli možnost se s dítětem naučit pracovat. Vede je zde odborný personál, který je naučí s dítětem zacházet a pečovat o něj. (Bubleová aj., 2014)

U starších dětí seznamování probíhá složitěji. Měl by být sestaven plán, jak bude seznamování a navazování kontaktu s dítětem probíhat. Nová rodina by měla být připravena přijmout dítě takové, jaké je. V první chvíli by měli respektovat počáteční nedůvěru dítěte. Je potřeba pochopení a trpělivost. Příchod budoucích rodičů může znamenat velkou změnu v jejich životě. Takže je zcela pochopitelné, že dítě může cítit strach, nejistotu nebo nedůvěru. Nemohou tušit, co je čeká, jaká jejich budoucí rodina bude, kde budou bydlet a mnoho dalšího. Důležité je na dítě nespěchat. Kontakt s dítětem je možný v zařízení i mimo něj. Potvrzení, které žadatelé získají od krajského úřadu, je opravňuje dítě navštívit, ale vzít ho i mimo areál. Nejprve je dobré se seznámit s prostředím, kde dítě žije, s kamarády, s vychovateli. V této fázi je potřeba, aby dítě získalo důvěru

k budoucím náhradním rodičům. Po získání důvěry žadatele může dítě navštívit doma. Po zažádání může příslušný úřad vydat souhlas k hostitelské péči, což znamená, že dítě k rodině může jezdit na víkend nebo jiný krátkodobý pobyt. Je potřebné, aby si dítě postupně zvykalo na přechod z ústavu do nové rodiny. Jakmile bude dítě přesvědčené, že je mu rodina sympatická a bude chtít v této rodině žít, záleží již pouze na opětovném zájmu osvojitelů. V tu chvíli je čas, aby požádali úřad obce s rozšířenou působností, který je příslušný dle trvalého pobytu dítěte, o vydání rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče. (Bubleová aj., 2014)

Další možností je navazování kontaktu s dítětem, které do rodiny přijde z pěstounské péče na přechodnou dobu. V tomto případě je navazování kontaktu trochu jiné. Takové dítě má v pěstounské péči vše, co uspokojuje jeho potřeby. Bude ušetřeno i psychickému strádání, které provází děti, které jsou vychovávány v ústavní péči. Jeho start do života bude mnohem snadnější. Ke svým vychovatelům bude mít již vytvořené citové pouto a tato skutečnost bude mít pozitivní roli v jeho dalším životě. Dítě bude podstatněji důvěřivější k okolnímu světu, bude umět navazovat vztahy. Přechod do nové rodiny musí probíhat citlivě a pomalu. Pěstouni na přechodnou dobu jsou dobře proškoleni v tom, jak mají postupovat při předávání dítěte do nové rodiny. Pěstouni budou rodičům i pomáhat se seznamováním a postupně dítě na přítomnost a péči rodičů zvykat. Mohou být pro rodiče oporou i do budoucna. (Bubleová aj., 2014)

3.5 Péče budoucího osvojitele z právního hlediska

„Před rozhodnutím soudu o osvojení musí být dítě v péči budoucího osvojitele (dříve v tzv. předadopční péči) po dobu dostatečnou pro přesvědčivé zjištění, že se mezi osvojitelem a osvojencem vytvořil takový poměr, jaký je smyslem a cílem osvojení, nejméně musí tato péče trvat 6 měsíců.“ (Bubleová aj., 2014) Jestliže budoucí osvojitel o dítě pečoval na základě pěstounské nebo poručenské péče či svěřeni dítěte do výchovy – tato podmínka pro ně neplatí, musí se však jednat o dobu 6 měsíců. Pokud je potřeba souhlas rodičů dítěte, podmínka 6 měsíců se počítá po uplynutí 3 měsíců od udělení souhlasu k osvojení. Po přijetí dítěte do rodiny, rozhodnutí svěřeni dítěte do péče mají rodiče povinnost pečovat o dítě na vlastní náklady. (Bubleová aj., 2014)

„Peněžitou pomoc v mateřství lze dle § 11 zák. č. 88/1968 Sb. v případě dětí svěřených do péče nahrazující péči rodičů uplatnit po dobu 22 týdnů při převzetí jednoho dítěte a po dobu 31 týdnů při převzetí dvou nebo více dětí, staráte-li se alespoň o dvě z těchto dětí. Nárok na peněžitou pomoc v mateřství rodičům náleží do 8 měsíců věku dítěte.“ (Bubleová aj., 2014)

„Dle § 13 se poskytuje peněžitá pomoc těm, kteří převzali dítě do své trvalé péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, po dobu 22 týdnů ode dne převzetí dítěte, došlo-li převzetí do 7 let věku dítěte.“ (Bubleová aj., 2014)

„Po dobu, po kterou náleží peněžítá pomoc v mateřství podle § 11, se peněžítá pomoc dle § 13 neposkytuje.“ (Bubleová aj., 2014)

„Po právní moci rozhodnutí o svěřením dítěte do péče před osvojením může osvojitel uplatnit i nárok na porodné, případně na rodičovský příspěvek ze systému dávek státní sociální podpory.“ (Bubleová aj., 2014)

3.6 Příchod dítěte do rodiny

Příchod dítěte do rodiny je ohromnou změnou, jak pro rodinu, tak pro dítě. Adoptce zasahuje i širší rodinu, přátelé i blízké okolí. Toto období může být náročné pro všechny, kteří jsou součástí rodiny. Příchod dítěte do rodiny vytvořené s pomocí, někdy s handicapem, je velice náročný. Nezkušený rodič – osvojitel si často spojuje vzniklé problémy s neexistencí genetických vazeb, ale pokud by si osvojitelé promluvili s jakýmkoliv rodiči, kterým vznikla rodina přirozeně, potýkají se s naprosto identickými problémy. Nabídnout dítěti domov je velmi těžký úkol, je třeba splnit náročné dětské potřeby:

1. Dítě potřebuje zakotvit v bezpečném, emočně stálém prostředí, potřebuje mít pocit, že někam patří, nastavit dítěti hranice, řád, ve kterých se může bezpečně pohybovat.
2. Dítě se potřebuje citově připoutat, potřebuje vědět, že má kolem sebe lidi, na které se v těžkých životních situacích může obrátit a spolehnout, a že ho okolí přijímá takové, jaké je.
3. Dítě potřebuje smysluplný svět, mít svou životní perspektivu.

Děti do náhradních rodin přicházejí z různého prostředí, většinou negativního, kde nebyly uspokojovány jejich základní potřeby. Proto by adoptivní rodiče měli mít na paměti, že je třeba naplňovat tyto potřeby:

1. Porozumění samo sobě, vnímání vlastních pocitů a prožitků, pochopení minulosti, sdílení s novou rodinou, dítě jiného etnika musí porozumět své kultuře.
2. Citlivý přístup, posílení sebevědomí.
3. Vyrovnání se s vlastní minulostí – ideálně se smířit se vším, co ho v dětství potkalo.

(Bubleová aj., 2014)

4 Adopce v číslech a v čase

Data z roku 1955 až 1964 ukazují, že adopcí v této době nerovnoměrně přibývalo. Rostly počty dětí osvojených z ústavní péče. Již od 50. let klesala porodnost (z 2,8 dítěte na ženu v roce 1950 na 2,1 na konci 50. let) a následně v roce 1957 byl legalizován potrat. V roce 1955 bylo osvojeno z dětských domovů 1,8 % dětí v celém Československu. V roce 1964 procenta rapidně stoupla, a to na 14,4 %. Co se týká kojeneckých ústavů, tam se nejednalo o takový nárůst. Jednalo se o rozdíl pouze dvou procent. Josef Stýblo to vysvětluje právě tím, že řada matek umístila své dítě do kojeneckého ústavu ze sociálních důvodů a nehodlala se dítěte vzdát. (Paleček, 2017)

V roce 1964 tvořilo osvojení dětí z ústavů do 3 let věku dítěte přes 34 % ze všech osvojení v naší zemi. Z kojeneckých ústavů se jednalo o 15,8 % a z dětských domovů 18,6 %. Zbylé dvě třetiny tvořily adopce dětí starších a adopce dětí mimo ústavní péči. Vzniká tu ale problém. Zachází se s adopcí jako s jednotnou kategorií? Celkový počet adopcí zahrnuje dvě odlišné kategorie, které je potřeba rozlišovat (Dunovský in Paleček, 2017). Dunovský rozlišoval adopce pravé a nepravé. Pravé adopce jsou mimorodinné, děti si osvojí cizí lidé bez příbuzenského vztahu k dítěti. Nepravé adopce znamenají to, že dítě je osvojeno manželem/manželkou jednoho z vlastních rodičů dítěte. Jde pouze o změnu statusu dítěte, ne o změnu výchovného prostředí. Do nepravé adopce Dunovský v roce 1965 řadil osvojení příbuznými. Osvojování dětí z péče je potvrzením toho, že ČSR adopce patřily do systému péče o děti. Během let vzrůstají adopce z ústavní péče. (Dunovský in Paleček, 2017) Objevovala se zde kritika ústavní výchovy, péče o děti se více rozrůžňovala. Ústavy zůstávaly hlavní formou náhradní rodinné péče. Například v roce 1967 se z dětského domovu v Kašperských Horách stal domov rodinného typu a v roce 1968 vznikla první SOS vesnička v Doubí. Poměrně využívanou možností náhradní rodinné péče se stalo svěření do výchovy jiné osoby podle § 45 zákona o rodině (z. č. 94/1963 Sb.). V 60. letech se o této formě náhradní rodinné péče mluvilo jako o „pěstounské péči“. Počty dětí vhodných k osvojení v průběhu 70. a 80. let klesaly. Podle tehdejších pracovníků bylo příčin hned několik:

- zlepšující se sociální zabezpečení matek samoživitelek;
- snadná možnost interrupce, antikoncepce;
- rostoucí podíl dětí, které byly umístěny do ústavů ze zdravotních důvodů nebo etnické problematiky (například o romské děti nebývá projevem zájem do dnes. Často tyto děti bývají osvojeny žadateli ze zahraničí).

(Paleček, 2017)

V záznamech ministerstva spravedlnosti chybějí informace z období 1990 až 1994. Od 50. let byly děti osvojovány ze státní péče, na začátku 50. let v mnoha případech z péče pěstounské, později z ústavní, ta se stala péčí převažující. Osvojování se odehrávalo v rámci sociálně-právní ochrany. Až do roku 2012 byly děti nadále převážně adoptovány z ústavů. Od roku 2013 po novelizaci zákona sociálně-právní ochraně dětí a rozvojem pěstounské péče na přechodnou dobu, počet adopcí z ústavu klesá a děti často odcházejí do rodiny z přechodné pěstounské péče. Některá osvojení se odehrávají na tzv. adresném souhlasu biologických rodičů, nebo také falešné rodinné adopce. Muž, který je zájemcem o osvojení, nepravdivě prohlásí, že je biologickým otcem dítěte, kterého se biologická matka vzdá. Tyto případy nelze odlišit, ani vyčíslit. Nejde o adopce ze státní péče, nejsou zde pravidla v rámci sociálně-právní ochrany dětí. (Paleček, 2017)

Pre a post adopční služby v minulosti a současnosti

Osvojení je právním aktem, který utváří novou trvalou rodinu pro dítě, jehož rodiče se o ně nemohou, nechtějí anebo nesmějí starat. A tento právní akt osvojení ukončoval. Od 60. let se prosazuje názor, že adopce není pouze právním aktem, ale celoživotním sociálním procesem, při kterém se utváří specifická alternativní rodina. Dnes je tento pohled velmi rozšířen do anglického, dánského, ale i německého, švédského i francouzského systému adopcí. Dříve se po rozhodnutí o adopci zavřely dveře a vstup pracovníků do rodiny skončil. V poslední době se dbá více na to, že osvojitelské rodiny by měli mít na průběžnou podporu státu, jak je to v jiných formách péče. V západní Evropě se vytvářejí státní garance dostupnosti postadopčních služeb pro osvojitelské rodiny. Nejedná se pouze o problémy, které se vyskytnou v průběhu let a vyžadují specifický přístup, ale také při otevřených adopcích, kdy dochází ke kontaktu dětí s biologickými rodiči, u něhož by měla být profesionální podpora. Postadopční podpora přináší jistou formu dohledu a kontroly, ale také jisté nároky na dovednosti osvojitelů. V Anglii mohou adoptivní rodiny získat přístup k terapeutickým službám. (Paleček, 2017)

4.1 Je proces adopce zdlouhavý?

V 90. letech se počty dětí umístěných do předosvojitelské péče pohybovaly v rozmezí 450 až 650 za rok. Čísla také ukazují propad v počtu dětí umístěných do předosvojitelské péče v letech 2013 až 2015 ze 467 na 289. Příčinou tohoto poklesu byla novela občanského zákoníku, který přinesl do procesu osvojení nové lhůty a nové rozhodovací mechanismy. Mezi jednu ze zásadních změn se řadí to, že o předběžných opatřeních nerozhoduje orgán sociálně-právní ochrany dětí v rámci správního řízení, ale soud. Jedná se o ochranu biologické rodiny. Negativním efektem je zpomalení a menší pružnost osvojovacího procesu. Nová pravidla proces adopce značně prodloužila. Novinkou je, že

matka i otec mají tři měsíce na to, aby svůj souhlas s osvojením vzali zpátky. Pak teprve soud může svěřit dítě do předadopční péče. Tato péče musí trvat půl roku, dříve trvala polovinu, teprve poté mohou žadatelé podat návrh k soudu na osvojení. Efekt zpomalení jde proti náhradní péči, kde jde o co nejrychlejší dosažení stabilního řešení pro dítě. K tomuto se negativně vyjadřují i pracovníci neziskové organizace. Sociální pracovníci chtějí, aby se dítě z pěstounské péče na přechodnou dobu, kde může být maximálně rok, co nejrychleji dostalo do trvalé adopce. Soudy nemají časovou lhůtu, doba na čekání o rozhodnutí od podání návrhu na soudní řízení může být různá. Také velmi dlouho trvá i zařazení žadatelů do evidence. (Paleček, 2017)

„V českém občanském zákoníku se osvojení podmiňuje zájmy dítěte: „Osvojení nezletilého musí být v souladu s jeho zájmy“ (zákon č. 89/2012 Sb.: § 795). To nicméně neznamená, že zájmy adoptivních rodičů z adopce vymizely. Naopak, častým motivem zájemců o osvojení je nepochybně touha po dítěti. Kolem 15 % českých párů má problémy s plodností.“ (Paleček, 2017) Adoptivní rodiče si nepřejí nic jiného než být normální rodinou. Lidé, kteří touží po miminku a vlastní mít nemohou, se proto rozhodují pro adopci. Jakkoliv má být osvojení ku prospěchu dítěte, je naprosto zřetelné, že ve hře jsou i zájmy osvojitelů. Na internetu v různých diskuzích se objevují inzeráty bezdětných párů, které jsou adresovány matkám, které se chtějí svých dětí vzdát. Jejich obraty používané ve vyjádření, ukazují absenci v životě bezdětných párů a toto prázdné místo se snaží osvojením naplnit. Ovšem ne všichni žadatelé adoptují proto, že jsou bezdětní. Někteří se rozhodnou pomoci dítěti, které nemá rodinu. I když pár své děti má, nebo může mít. Hlavní motivací ovšem zůstává naplnit prázdné místo v rodině, které nemají možnost naplnit přirozeně. (Paleček, 2017)

Chybí jim v rodině někdo, o koho by se mohli starat. Osvojení by mělo simulovat biologické rodičovství. Žadatelé mají hodně zúžený okruh dětí, které jsou schopni přijmout. Nejčastěji žádají o novorozené miminko majoritního etnika. Simulace biologického má někdy až nečekaně praktické rozměry. Adoptivní matky asistují u porodu dítěte, které chtějí osvojit, dítě si následně přikládají na kůži tzv. bonding (pozn. aut.: bonding znamená sepjetí či připoutání dítěte k matce, budování vazeb mezi matkou a dítětem), zůstávají s ním v porodnici místo biologické matky. Jedná se o co nejdokonalejší přesun z původní rodiny do rodiny nové. Žadatelé o osvojení chtějí mnohem jiný rychlostní režim, než nabízí současný systém adopcí. Chtěli by adoptovat co nejrychleji, ale je možné, že na dítě budou čekat léta. Jejich rozhodnutí a následný proces adopce je celý o čekání. Čekají na zařazení do evidence, čekají na soud a rozhodnutí o adopci. Celý proces je velmi pomalý. Osvojitelé by rádi dostali dítě, co nejdříve po porodu, ale ne všechny orgány sociálně-právní ochrany dětí a soudy to umožňují. (Paleček, 2017)

4.2 Je možné zrychlení procesu adopce?

Legislativa současně otevírá i možnosti, jak si cestu systémem zkrátit anebo, jak ho obejít. *„Za prvé podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí mohou dát rodiče souhlas k osvojení dítěte předem s určením pro určitou osobu jako osvojitele (zákon č. 359/1999 Sb., § 20, čl. 3, odst. a, bod 1). Zprostředkovat osvojení smějí podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí provádět jenom orgány sociálně-právní ochrany (zákon č. 359/1999 Sb., § 19, čl. 2, odst. a); v případech tzv. adresného souhlasu vůči osobě, kterou biologický rodič zná, však zprostředkování vůbec neprobíhá (MPSV 2011). OSPOD sice musí zastupovat dítě, kterého se rodič vzdává, ale dostává se do spíše pasivní role registrátora procesu, v němž o tom, do jaké rodiny dítě půjde, rozhodují biologičtí rodiče (byť konečné rozhodnutí musí učinit samozřejmě soud).“ (Paleček, 2017)*

„Za druhé, možnost domloutvat si budoucí adopci a předání dítěte – a vyhnout se tak do velké míry rozhodovacím procesům sociálně-právní ochrany – otevírá pro rodiče a budoucí osvojitele samotný občanský zákoník v § 823, podle něž je dokonce možné, aby si zájemci o osvojení dítě odnesli rovnou z porodnice.“ (Paleček, 2017) Ze začátku se tento paragraf příliš nepoužíval. Někteří právníci paragraf vykládali jako protizákonný. Čím dál častěji se začíná používat. Z internetových zdrojů diskuzí je jasné, že přístup OSPODu, porodnic, soudů, je velmi odlišný. V některých porodnicích osvojitelům umožní kontakt s právě narozeným dítětem, jinde nikoliv. Pražské orgány se snaží společně se soudy využívat tento paragraf pro evidované žadatele o osvojení. (Paleček, 2017)

Zájemci si vždy hledali a nadále hledají vlastní, často mnohem kratší cestu, než je zdlouhavý proces adopce přes úřady. *„A samozřejmě využívají zákonem dané možnosti i k tomu, aby se dostali k dětem i bez účasti OSPOD.“ (Paleček, 2017)* Často zkoušejí kontaktovat rodinu, která se chce vzdát dítěte, přímo. Stává se, že zájemci o adopci, si sami najdou matku, která se hodlá dítěte vzdát. Tyto žadatelé se dostávají mimo dohled a rozhodovací kompetence OSPOD. Tato cesta je pro adoptivní rodiče riskantní. Ne všichni zájemci jsou toto schopni podstoupit, a proto volí pomalejší, ale jistější cestu. Situace může být značně nekomfortní. Ujímají se péče o dítě, které ještě není k adopci právně volné a není proto jisté, jestli jim dítě zůstane. Biologičtí rodiče si mohou vše rozmyslet, zájemci o osvojení se mohou s dítětem za nějakou dobu rozloučit. Je to velmi frustrující situace. Pokud dítě nakonec osvojí, osvojení nebude anonymní. Nejedná se přitom pouze o rizika pro zájemce, ale i pro dítě. Umístění do předadopční péče je nevratná změna, dítě již v nové rodině navazuje citové vazby, noví rodiče zaujmou v jeho životě důležité místo. Pokud dojde k tomu, že biologičtí rodiče souhlas odvolají a chtějí se o dítě starat, nastává komplikace. Osvojenému dítěti vznikla vazba k dosavadním adoptivním rodičům. A vzniká problém budování vztahu s biologickými rodiči, kteří s ním netrávili

čas. Nestává se často, že by dítě muselo být vráceno. Na dítě může mít velmi pozitivní vliv to, že nemusí být v ústavu či v pěstounské době na přechodnou dobu, ale jde rovnou do rodiny. Stát by měl vycházet ze zájmu dítěte. Osvojitelé pro sebe chtějí najít děti, stát by měl chtít najít dobré osvojitele pro opuštěné děti. Proto si stát vyhrazuje právo osvojitele připravovat, posuzovat a schvalovat. Nakonec vybrat nejvhodnějšího žadatele. „U těch osvojení „z porodnice“, která si domluví osvojitelé s biologickými rodiči sami, ale stát právo zprostředkovat adopci neuplatňuje a nenaplnuje tak svůj závazek garance naplňování nejlepšího zájmu dítěte. Při svěřeni dítěte do péče z porodnice se také někdy stát a sociální práce vzdávají svého práva na přípravu vhodného osvojitele. Pokud totiž dítě z porodnice dostane do péče někdo, kdo si ho chce osvojit, a zároveň není v evidenci žadatelů, nikdo už po něm nevyžaduje, aby prošel jinak povinným procesem přípravy.“ (Paleček, 2017) Soud si pouze může zažádat o vyšetření zájemce o adopci. Dítě vždy zastupuje OSPOD, pokud má nějaké povinnosti, má právo na to, aby se situace a schopnosti nové rodiny prověřili. (Paleček, 2017)

V praxi se ještě využívá rychlejší obchvat ve snaze budoucích rodičů, aby nemuseli projít úředním kolečkem mezi psychology, soudy, sociálními pracovníky. V touze mít konečně dítě, využívají zájemci způsob, jakým obejdou systém adopcí zcela. Uvedením nepravdivých údajů do matriky se zájemci dostávají z režimu mimorodinných do režimu rodinných adopcí. Například matka uvede po narození jméno otce, jejího přítele a oznámí, že si dítě nemůže nechat, do péče ho svěří jemu. Pokud přítel není otcem dítěte, hrozí ovšem trest za obchod s dětmi. Údajnému otcí zůstane dítě, zatímco biologická matka se dítěte vzdá. Po nějakém čase partnerka nebo manželka, dítě adoptuje. „Toto řešení není zcela běžné pro proces adopce, který by zájemci volili. Jednak tím riskují, že biologická matka souhlas s osvojením odvolá, vezme si dítě do péče a zájemce – coby (z právního hlediska) otec – bude muset plnit vyživovací povinnost a platit na dítě alimenty. Důvody mohou být ovšem i morální.“ (Paleček, 2017) Dále se využívá zkratk v systému ve prospěch byznysu s dětmi. Ukazují to zkušenosti adoptivních rodičů i sociálních pracovníků. Toto jednání je ovšem trestné. Další cestou, jak se vyhnout zdlouhavému procesu je mezinárodní adopce. A zájem o mezinárodní adopce se v Česku objevuje. (Paleček, 2017)

Pravidla adopčního systému se obcházela už v dřívějších dobách. Děti byly zprostředkovány například gynekology nebo porodníky. „Od roku 1999 se podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí zprostředkování osvojení jiným aktérem, než je orgán sociálně-právní ochrany stalo trestným činem.“ (Paleček, 2017) Sankce mohou vést ke zvýšené opatrnosti. Organizace mažou ze svých stránek diskuze, které by mohly být vnímány jako domluva adopce z důvodu, že organizace by mohly být chápány jako zprostředkovatelé. Také pracovnice musí klientovi oznámit, že pokud se jí o tomto postupu zmíní, je povinna oznámit trestný čin. Je zcela zřejmé, že pokud je poptávka, je i nabídka.

Zákon v tomto případě nemá preventivní účinek. Legální podmínky se ztížily, zatímco potřeba párů, které nemohou mít biologické dítě a chtějí se stát úplnou rodinou, tu zůstala. Možná, že čím více přísnější pravidla jsou a čím více také proces adopce komplikují, tím více se je lidé snaží obcházet. (Paleček, 2017)

5 Organizace působící v ČR

Organizací zabývajících se procesem adopce a pomoci žadatelům o adopci neexistuje příliš mnoho. V této kapitole jsou zmíněny jen některé organizace, které autorku práce zaujaly. Většina těchto organizací se zabývá náhradní rodinnou péčí, ale jejich prioritou se stávají hlavně péče pěstounské. Osvojitelé často organizace vyhledají až v situaci, kdy se objeví první „mráček“ ve výchově adoptovaného dítěte. Osvojené dítě často nemá ideální dětství, než se dostane k osvojitelům. Proto zde mohou vznikat psychické deprivace nebo jiné problémy spojené se změnami v životě dítěte, jako může být nástup do mateřské školy, základní školy a podobně.

5.1 Středisko náhradní rodinné péče

Jedná se o neziskovou organizaci, která vznikla v roce 1994 a věnuje se problematice dětí, které vyrůstají mimo vlastní rodinu. Tyto služby jsou určeny pro žadatele o náhradní rodinnou péči, adoptivním, pěstounským, ohroženým rodinám, odborné veřejnosti, široké veřejnosti. Zájemcům poskytují mnoho služeb od poradenství, přes klubová setkání až po doprovázení adoptivních rodin. Usilují o to, aby každé dítě vyrůstalo v rodinném prostředí. Žádné dítě do 7 let by již nesmělo být umístěno do ústavních zařízení. Dále usilují o to, aby se zvýšil zájem o děti. Důležité je také, aby se příklady dobré praxe šířily dál, aby se změnil současný systém péče o ohrožené děti. Organizace se zajímá také o zkrácení doby pobytu dítěte mimo vlastní nebo náhradní rodinu. Tým střediska se skládá z internistů, externistů a správní rady. Mezi internisty se řadí paní PhDr. Věduna Bubleová, Ing. Anna Bubleová, Veronika Fišerová, Dis. a další. Mezi externisty patří Mgr. Paleček, PhDr. et Mgr. Zuzana Čepelíková, PhDr. Helena Franke, Ph.D. a mnoho dalších. Pro adoptivní rodiny nabízejí poradenství, psychologickou diagnostiku dítěte, skupinová setkání. Služby jsou poskytovány zdarma. Poradenství je určeno pro všechny, kteří si potřebují ujasnit myšlenky, sdílet očekávání, obavy. Nabízejí psychosociální poradenství a základní právní poradenství, provázení rodin, práci s rodinou. V rámci skupinových setkání pořádají dopolední a odpolední klub. Dále taky Ponton klub pro dětskou skupinu i rodičovskou skupinu, celodenní setkávání rodin, kde mají prostor pro předávání zkušeností. (Středisko náhradní rodinné péče, <https://www.nahradnirodina.cz/pro-adoptivni-rodiny>)

5.2 Stopa čápa, Salinger

Občanské sdružení Salinger vzniklo v roce 1997. V roce 2007 byly registrovány jako sociální služby. Sdružení provází náhradní rodiče, vzdělává zájemce, žadatelé o náhradní rodinnou péči, pomáhá dětem v náhradní rodinné péči k příznivému a šťastnému dětství. Osvojitelům organizace nabízí provázení a pomoc s náročnou výchovou přijatého dítěte, s adaptací a usazením se v nové rodině, řešení sourozeneckých vztahů. Poskytují sociálně-právní poradenství, sociálně-terapeutické vedení, jednání se školkami, školami. Stopa čápa nejvíce spolupracuje s pěstounskými rodinami, osvojení a pomoc s ním dělají minimálně. Ovšem je to jedna z mála organizací, na kterou se budoucí osvojitelé mohou v královéhradeckém kraji obrátit. Žadatelé o osvojení, osvojitelé ovšem organizaci často vyhledávají až ve chvíli prvních problémů, které se nejčastěji objevují při změnách jako je nástup do mateřské školy, základní školy. (Salinger, Stopa čápa, <https://www.salinger.cz/stopa-capa>)

5.3 Amalthea

Amalthea je organizace působící v pardubickém kraji, která vznikla v roce 2003. Podporuje rodiny, které se ocitly v náročné situaci, podporuje také náhradní rodiny, ať už se jedná o pěstounskou péči či osvojení. Dále podporují těhotné ženy v těžké životní situaci, realizují předškolní klub pro děti, podílí se na osvětě, vyhledávají pěstouny. Pracují v celém pardubickém kraji. Mají tři týmy terénních pracovníků, dvě ambulantní centra (Chrudim, Česká Třebová). Spolupracují s externími odborníky i dobrovolníky. Cílem organizace je zvýšit spokojenost dětí, jak v rodinách vlastních, tak náhradních a předcházet umístění dětí do ústavní péče. Směřují k tomu, aby dítě vyrůstalo v rodině, ve které se cítí spojeně. Pokud dítě nemůže zůstat ve své biologické rodině, volí takový postup, aby dítě bylo, co nejméně traumatizované a upřednostňuje náhradní rodinnou péči pře ústavním zařízením. Rodiče dítěti musí zajistit stabilní a podnětové prostředí pro jeho zdravý rozvoj. Rodina by měla řešit minulost dítěte, ovšem citlivě. Amalthea poskytuje služby, od sociálních přes vzdělávací, až po terapeutické. Tyto služby poskytuje rodinám s dětmi v náhradní rodinné péči. Podporuje fungování rodiny správným směrem, pomáhá řešit jejich problémy. Dále doprovází náhradní rodiny v jejich nelehké cestě. Pro organizaci jsou nejvíce podstatné zájmy dítěte, podpora blízkého okolí dítěte, kvalita, profesionalita, spolupráce a vzdělávání. Vycházejí z přesvědčení, že nejlepším místem pro život dítěte je rodina – vlastní, adoptivní nebo pěstounská.

(Amalthea, <http://www.amalthea.cz/sluzby/>)

5.4 Náruč – centrum pro rodinu

Jedná se o nestátní neziskovou organizaci, která vznikla v roce 2000 v Turnově. Provozuje rodinné centrum, které je určeno pro děti od 0-6 let, rodiče dětí školního věku a prarodiče. Dále

provozuje centrum podpory NRP, sociální podporu, miniškolku a humanitární projekty, které jsou zaměřeny na podporu potřebných. Posláním centra je podpora rodin vlastních i náhradních, poskytují pomoc všem členům a spolupracujícím subjektům. Centrum získalo ocenění Společnost přátelská rodině. Centrum Náruč je otevřena pro širokou veřejnost, nabízí prostory pro setkávání, organizuje volnočasové aktivity, společné výlety, pobyty, besedy a semináře. Programy a projekty jsou garantovány různými odborníky z řad dětské psychologie, speciální pedagogiky a sociálního poradenství.

(Náruč, <https://www.naruc.cz/>)

5.5 TRIADA – Poradenské centrum, z. ú.

Triáda je nestátní nezisková organizace založena v roce 2003 v Brně. Cílem organizace je poskytovat činnosti zaměřené na ochranu lidských a občanských práv, zejména pak práva na rodinný život a ochranu zájmů nezletilých dětí. Vykonává činnosti v oblasti sociálně právní ochrany dětí, rozvíjí metodickou, koncepční činnost, zajišťuje vzdělávací programy, spolupracuje se státními orgány. V sekci pro osvojení se zabývá poradenstvím pro zájemce o osvojení. Poskytuje bezplatné, důvěrné a nestranné poradenství při rozhodování o osvojení dítěte. Pracovníci se aktivně věnují tématu náhradní rodinné péče, realizují přípravy budoucích osvojitelů. Poskytují poradenství a doprovázení při výchově osvojeného dítěte. Dále realizují odbornou přípravu na osvojení dítěte. Je to nástroj k porozumění situace u dítěte. Často zde probíhá seznamování a získávání zkušeností s dosud nenaplněným snem rodičovství. V odborné přípravě je možné získat odborné zázemí a podporu kvalifikovaných pracovníků pro období seznamování, rozhodování o přijetí, proces seznamování, převzetí dítěte, dále také při výchově a péči o dítě. Tým odborníků zajišťuje poradenství a konzultace v období rozhodování a přijetí dítěte do rodiny. Nabízí také reflexi vývoje dítěte v rodině, zejména pak poradenství při výchově a péči o dítě s projevy psychické deprivace a poruch vztahové vazby, které se u adoptovaných dětí objevují často. (Triada, <http://www.triada-centrum.cz>)

5.6 Dobrá rodina o.p.s.

Společnost Dobrá rodina se věnuje ochraně a podpoře dětí, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině. Náhradní rodinná péče umožňuje dětem vyrůstat v rodinném prostředí, vytvářet si citovou vazbu, zažívat situace běžného života, zachovávat historii a budovat identitu. Pracovníci kladou důraz na kvalitu, profesionalitu a spolehlivost. V rámci činností hledí v první řadě na zájem dítěte. Přípravují pěstouny a osvojitele. Cílem je zvýšení kompetencí budoucího náhradního rodiče tak, aby uměl dítěti poskytovat kvalitní a bezpečnou péči. V rámci semináře se naučí sebezpoznaní (poznání jejich rodinného systému, sociálních kontaktů), poznání a naplňování práv a potřeb přijatého dítěte,

spolupráce s odborníky, komunikace s dítětem a přístup k němu, pochopení specifik dětí, rozvoj schopnosti a zájmu dítěte, uspokojení potřeb dítěte. Uzavírají dohody, doprovází žadatele. Pořádají semináře, kurzy. Dále společnost pořádá kluby pro rodiče a jejich děti, pobyty. Služby poskytují rodinám po celé České republice. V každém regionu zastupuje Dobrou rodinu koordinátor, kteří řídí pracovníky v regionu a plánuje aktivity. (Dobrá rodina, <https://www.dobrarodina.cz>)

6 Výzkum

6.1 Cíl bakalářské práce

Hlavní cíl

Bakalářská práce je zaměřena na proces adopce z pohledu sociálních pracovníků. Jako cíl výzkumu autorka zvolila zjištění informací o práci sociálního pracovníka v procesu adopce. Hlavní výzkumnou otázkou je, jak proces adopce probíhá, zdali je správně a vhodně zanesen v zákoně. Tato problematika autorku zajímala hned z několika důvodů. Setkala se s názorem ve společnosti, že proces adopce je velmi zdoluhavý a pro budoucí rodiče stresující. Autorku dále zajímalo, jak proces adopce doopravdy probíhá a kde jsou jeho úskalí. Autorka se zaměřila na působnost sociálního pracovníka v procesu adopce. Rozhovor byl určený pro sociální pracovníky, kteří pracují v organizaci zabývající se náhradní rodinnou péčí. Cílem rozhovorů bylo zjistit, jak proces adopce probíhá, jaké má výhody či nevýhody. S ohledem na cíl práce autorka zvolila kvalitativní postup výzkumu. Sběr dat probíhal pomocí polostrukturovaného rozhovoru.

Dílčí cíle

- Zjištění, jak proces adopce probíhá.
- Zjistit, jak pracovníci vnímají proces adopce a jak ho hodnotí.
- Prostředí organizace, jejich působení v procesu adopce.
- Práce sociálního pracovníka.

6.2 Formulace konceptuálního rámce

Proces adopce z pohledu sociálních pracovníků, možnost zlepšení v zákonech, problematika osvojených dětí.

• Definice klíčových postupů

ADOPCE, DĚTI, ZDLOUHAVÝ PROCES, PSYCHIKA RODIČŮ, PROCES ADOPCE Z POHLEDU SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA.

Definování výzkumných otázek

- **Hlavní výzkumná otázka:** Jaká je pozice sociálního pracovníka v procesu osvojení?
- **Dílčí výzkumné otázky:**
 - Jaká je pozice sociálního pracovníka?
 - Spatřuje sociální pracovník v adopci nějaká negativa?

- Je proces osvojení příliš zdlouhavý?
- V jakých fázích procesu osvojení dopomáhá právě sociální pracovník?

- **Tazatelské okruhy:**

- Důvody adopce
- proces adopce
- požadavky a dotazníky před adopcí
- adopce
- zařazení do rodiny
- volba o upřímnosti k dítěti v oblasti adopce
- role sociálního pracovníka v procesu adopce

- **Tazatelské otázky:**

- Jak jste se dostal/a k práci sociální pracovníce?
- Jak dlouho v této oblasti pracujete? Máte vystudovanou sociální práci, popřípadě sociální pedagogiku?
- Baví Vás tato práce a naplňuje Vás?
- Myslíte si, že proces adopce je nastaven dobře po legislativní stránce? Je možné zlepšení, v čem?
- V jaké fázi k Vám klienti nejčastěji do centra dochází?
- Co je konkrétně náplní Vaší práce? S čím klientům pomáháte?
- Jsou lidé nároční na požadavky dítěte? Mají požadavků moc nebo naopak žádné? (věk dítěte, etnicita apod.)
- Chybí Vám nějaké pravomoce, které by Vám pomohli ve Vaší práci?
- Přijde vám proces adopce zdlouhavý, nebo právě naopak?
- Pomáháte rodičům i po osvojení dítěte do rodiny? Například s problémy, které vznikly adopcí? Jak dlouho popřípadě?
- Jsou žadatelé o osvojení, kteří neprojdou žádostí o adopci a žádost jim není schválena?
- Jaké jsou Vaše statistiky? Úspěšnost osvojení?
- Jaké jsou Vám podobné organizace, které pomáhají budoucím rodičům k jejich snu, mít dítě?

6.3 Rozhodnutí o metodách

• Výběr metod sběru dat

Metodou sběru dat byl polostrukturovaný rozhovor. Jedná se o kvalitativní výzkumné šetření. Tento výběr a téma autorka volí z důvodu malého počtu dat, které je možné nasbírat. Rozhovor poskytuje možnost přirozenosti projevu, rozvést otázky i odpovědi. Otázky do polostrukturovaného rozhovoru si autorka vytvářela před setkáním s respondenty. Rozhovor byl poskytnut v neziskových organizacích, které se zabývají náhradní rodinnou péčí. Se zveřejněním rozhovoru sociální pracovníce souhlasí. Autorku zajímalo, jak proces adopce vnímají samy sociální pracovníce, které se v problematice pohybují. Jaká je pro rodiče cesta za vysněným dítětem a zda jsou v zákoně skutečnosti, které adopci zpomalují.

Otázky v rozhovoru byly předem připravené, popřípadě se autorka doptávala otázkami doplňkovými, které autorku v průběhu rozhovoru napadly. V průběhu rozhovoru autorka použila další metodu sběru dat, kterým je pozorování. Pozorování se řadí do kvalitativního sběru dat. Pozorování umožňuje autorce přijít na to, co se ve skutečnosti děje, rozhovor často bývá zabarven zkušenostmi respondenta. *„Schopnost pozorovat se – tak jako schopnost vést rozhovor – užívá i při každodenních činnostech. V kvalitativním výzkumu jde o její promyšlené používání. Přitom nejde jenom o vizuální, ale často i o sluchové, čichové a pocitové vjemy.“* (Hendl, 2005)

• Výzkumný vzorek

Výzkum byl zaměřen na respondenty působící jako sociální pracovníci v organizacích věnujících se náhradní rodinné péči. Vzorkem výzkumu jsou sociální pracovníce, které pracují v neziskové organizaci pro náhradní rodinnou péči. Sociální pracovníce v oboru působí již několik let a mají mnoho zkušeností a znalostí v oblasti procesu adopce. Výzkumu se zúčastnily celkem tři sociální pracovníce. Všechny sociální pracovníce mají několikaletou praxi, díky které autorce zodpověděly její otázky. Otázky autorka zaměřila především na proces adopce, kterého se neziskové organizace často účastní.

Sběr dat a jejich organizace

Sběr dat proběhl se třemi sociálními pracovníci, které ve svém oboru pracují několik let. Otázky měla autorka předem připravené, byl vytvořen polostrukturovaný rozhovor a pokud autorku napadla doplňková otázka v průběhu rozhovoru, položila ji. První tři otázky jsou směřovány na konkrétní sociální pracovníce, kde autorka zjišťuje informace, jak dlouho v dané problematice pracují, zda je práce naplňuje a baví. Poslední ze tří otázek je, co konkrétně mají vystudovaného za

obor. Otázky nadcházející se zaměřovaly na proces adopce, kterému jsou pracovnice přítomné. Autorku zajímalo, s jakými problémy se nastávající rodiče setkávají, co je pro ně těžkou překážkou v procesu adopce. A v neposlední řadě i zda se setkávají s problémy po svěřením dítěte do péče.

Sběr výzkumných dat probíhá v prostředí organizace pro náhradní rodinnou péči. Autorka má možnost pozorovat prostředí, kam chodí rodiny, které chtějí pomoc v rámci náhradní rodinné péče. Prostor je velmi příjemný, působí pozitivním dojmem. Kanceláře jsou veselé, barevné. Pro děti zde je velký koutek s hračkami, kde mohou trávit čas například v rámci terapie. Na autorku prostředí v organizaci působí velmi pozitivně. Všechny sociální pracovnice jsou velmi milé a otevřené jakékoliv debatě. Při rozhovoru všechny respondentky aktivně spolupracují, jsou velmi ochotní a vstřícní doplňujícím otázkám. Rozhovor autorka zaznamenala do mobilního telefonu pomocí záznamu hlasu. Jiné poznámky jako jsou například nonverbální projevy, popis prostředí si autorka zaznamenává do poznámkového sešitu. Každý z rozhovorů trvá přibližně dvacet minut až půl hodiny.

Respondent č. 1

Žena působící v organizaci na vedoucí pozici, v této profesi pracuje přes deset let. Nejdříve pracovala v nízkoprahovém zařízení, kde byla na pozici sociálního pracovníka. Následně nastoupila do kontaktního centra. Do střediska pro náhradní rodinnou péči se dostala nejdříve na pozici zástupkyně vedoucí. Pak měla v praxi pauzu z důvodu mateřské dovolené. V současné době je vedoucí střediska.

Respondent č. 2

Žena působící v organizaci jako sociální pracovník, v této organizaci působí 3 roky, k práci sociální pracovnice se dostala díky své mamince. Už od svých 17 let věděla, že chce pracovat v sociálním prostředí. Chtěla pracovat s lidmi a vidět pozitivní případy praxe náhradní rodinné péče. Předtím působila v jiném středisku této organizace.

Respondent č. 3

Žena působící v organizaci pro náhradní rodinnou péči, pracuje zde 8 let. Dříve pracovala v centru pro drogově závislé. K této práci se dostala náhodou. Autorku zajímalo, zda ji baví současná práce nebo jestli se více cítila v práci předešlé. Tato práce ji baví hlavně z důvodu šťastného konce rodin, které nemohou mít děti, ale mají možnost adopce. Pracuje na pozici zástupkyně vedoucí.

6.4 Analýza a interpretace dat – výsledky šetření

Kategorie č. 1: volba sociálního pedagoga, pracovníka pro práci v sociálních službách

Kódy:

- zaujetí pro práci s lidmi
- dobré skutky
- pozitivní konce adopcí dětí
- pozorování průběhu procesu adopce
- pomoc klientům

Otázky se zaměřují na konkrétní pracovníky a zaujetí k práci sociálního pracovníka, a také k tomu, jak se k praxi sociálního pracovníka dostali. V těchto otázkách se odpovědi různily, ale shodnou proměnnou bylo zaujetí v sociálním prostředí, potřeba pomáhat lidem s jejich problémy, mít možnost vidět výsledky své práce s klienty.

Vedoucí organizace, respondentka č. 1 se v organizaci se pohybuje už přes 10 let, dříve pracovala v jiném středisku organizace. Po škole pracovala v nízkoprahovém zařízení, poté byla kontaktní pracovnící a následovalo postavení zástupkyně v organizaci na pomoc s náhradní rodinnou péčí. Po mateřské dovolené se stala vedoucí střediska, kterou je dodnes. Má vystudovanou sociální práci, nejdříve bakalářské studium, později i studium magisterské. Náplň práce první respondentky v 99 % spočívá v pomoci s pěstounskou péčí. Co se týká osvojitelů, jedná se spíše o práci terapeutickou. S osvojiteli respondentka často řeší citové deprivace. Dítě si v dětství prošlo opuštěním, ztrátou, špatnými podmínkami – mozek dítěte si pamatuje a je důležitá terapie. Popřípadě navštíví organizaci rodiče s osvojeným dítětem, které chce najít své biologické rodiče.

Druhá respondentka se k práci sociální pracovnice dostala přes svoji maminku, která v sociálních službách pracovala. Respondentka už od 17 let věděla, co chce dělat. Měla možnost pozorovat svou maminku při práci a byla rozhodnutá, co chce v životě dělat. Ve středisku pracuje 3 roky. V dřívějších letech pracovala na jiném středisku organizace. Náplň práce druhé respondentky je péče pěstounská i osvojení. Stará se o legislativní věci, práva a povinnosti, zvyknutí si na rodinu, adaptační proces, najít cesty k dítěti – vyznání se v dítěti, vnímání jejich potřeb, systém rodiny, plnění povinností, vstup do škol, komunikace s personálem, osvěta ve školách, intervence, podpora (hájení práv a zájmu dítěte).

Třetí respondentka vystudovala střední školu se specializací na sociální práci. Vždy ji zajímaly sociální problémy společnosti. Po ukončení studia na střední škole se rozhodla pro studium sociální pedagogiky. Na vysoké škole měla několik praxí, kde mohla zjistit, co ji baví a co by ve své budoucí profesi chtěla dělat. Třetí respondentka pracuje v organizaci jako zástupkyně vedoucí,

Rozhodla se pro sociálního pracovníka v organizaci na pomoc rodinám s dětmi v náhradní rodinné péči. Mezi náplň práce třetí respondentky patří nejen práce s klienty, pomoc v jejich nelehké situaci, ale také chod organizace.

Autorka při odpovědích přitakává a dává respondentkám za pravdu. Plně souhlasí s jejich názory. Líbí se jí, že je práce baví a naplňuje. Myslí si, že takovou práci vykonávají lidé nejlépe. Jejím cílem je mít takové pracovní místo, které ji bude neustále posouvat dál a kde bude mít pocit z dobře a kvalitně vykonané práce.

Kategorie č. 2: mezery v procesu adopce

Kódy:

- proces je zdlouhavý
- žadatelé prožívají stress
- možnost poruch chování dítěte
- vysoké nároky na dítě
- hledání mezer v procesu adopce – dítě dostanou za kratší dobu
- dbát na zájmy dítěte

V této kategorii se všechny tři respondentky shodují na skutečnosti, že proces adopce je v zásadě postaven dobře. Nový občanský zákoník velmi prodloužil dobu nezrušitelného osvojení. První respondentka říká: „*V zásadě je proces adopce nastaven dobře, jiná věc je, že v praxi se nevyužívá úplně všech možností, které podle zákona možné jsou, nový občanský výrazně prodloužil dobu, ve které je možné osvojit nezrušitelným osvojením.*“ První respondentka autorce sdělila, že osvojení dítěte trvá v průměru 8. – 9. měsíců, což je pro nastávající rodiče velmi dlouhá doba. U dětí v tomto období vznikají psychické deprivace, poruchy attachmentu. Dítě by touto dobou mělo být v milující rodině, ne trávit čas v ústavní výchově nebo v přechodné pěstounské péči. Zmínila i to, že osvojitelé jsou často „naivní“ v dobrém slova smyslu, neumí si představit problémy, které je budou pronásledovat celým životem dítěte. Respondentka zmiňuje, že v některém kraji proces adopce zdržuje úřad, v jiných krajích toto tvrzení platit nemusí. Pokud žadatelé nemají vysoké nároky na dítě, jsou například ochotní osvojit postižené dítě, dítě jiného etnika, starší dítě, mohou mít v tomto případě dítě do čtrnácti dní. Děti v systému jsou, v našem kraji je v systému přibližně tři sta dětí, ale dvě stě z nich jsou starší osmi let. Takové děti se dostávají spíše do pěstounské péče, ale i pěstouni mají zájem spíše o mladší dítě, které je více tvárné. Starší děti mají často problémy, které se velmi těžko řeší, například vyrůstaly ve špatných podmínkách, nemají správné návyky. Ústavní péče je pro děti velmi nevyhovující a je poslední variantou, kam dítě umístit.

Druhá respondentka sdílí ve většině názor s první: „*Proces adopce je velmi zdlouhavý a osvojitelé hledají možnosti, jak se k dítěti dostat dříve. Zde je možnost přímé adopce, což znamená dříve, než uplyne stanovená doba od souhlasu matky dítěte, nebo se rozhodnou pro pěstounskou péči. V pěstounské péči jsou ale jiné nároky než v osvojení, které lidé často nedomyšlí. Jdou si pouze za cílem mít dítě.*“ Což je pochopitelné v jejich životní situaci.

Třetí respondentka zmiňuje fakt, že sice je proces adopce zdlouhavý, ale má to své důvody. Je zde efektivnost práce úřadů. A zmiňuje srovnání s jinými státy, Česká republika si nevede špatně, ale jsou věci, které je potřeba zlepšit a zefektivnit. Například právě při umístění dítěte do rodin. Je velmi důležité dbát na zájmy dítěte, což se prý někdy zapomíná. Zájem rodičů je postaven před zájmy dítěte.

Kategorie č. 3: Fáze vyhledání pomoci, adoptivní rodiče nezvládají vzniklou situaci

Kódy:

- ujasnění nesrovnalostí v procesu adopce
- empatie
- podpora
- naslouchání
- stresující období pro žadatele
- lepší volbou návštěvy je pro ně nezisková organizace
- neshody s adoptovaným dítětem – znovuvyhledání pomoci

V kategorii se opět respondentky shodují. Lidé často přichází do neziskové organizace v procesu rozhodování, kdy si chtějí zjistit, jak všechny úřední úkony probíhají a zda to opravdu chtějí podstoupit. Tito lidé většinou nejsou ještě definitivně rozhodnuti. Zájemci o adopci raději volí neziskovou organizaci oproti úřadu. Toto je z pohledu autorky i pracovních pochopitelné. V neziskové organizaci jim přijde vše přístupnější, mají často obavy se zeptat na úřadě, aby nepůsobili jako nezkušení, ustrašení. Zde pracovníce zmiňují, že i na úřadech pracují lidé, kteří jsou velmi přístupní a milí a není potřeba se jich bát. Nejčastěji osvojitelé docházejí do organizace na začátku procesu adopce. Často se ptají na otázky, které je napadají k tématu adopce. Nejsou si jisti v mnoho oblastech adopce, seznamují se se zákony, zjišťují, jak proces adopce probíhá a často také časové období adopce, aby byli připraveni na skutečnost, jak dlouho budou na svého vysněného potomka čekat. Sociální pracovníce jim pomáhají v procesu adopce. První respondentka říká: „*Žadatelé často touží po empatii a podpoře od sociálních pracovníků, které se jim vždy v neziskové organizaci poskytneme.*“ Sociální pracovníce se je snaží podpořit a pomoci jim v nelehké životní situaci. Toto

období je pro ně velmi stresující. Pracovnice jim pomáhají s úřady, s papírováním a vlastně s čímkoliv, co se náhradní rodinné péče týče. Pracovnice dostanou zakázku a jejich cílem je zakázku splnit.

Organizace se specializují i na přípravu žadatelů, kde žadatelé získají všechny potřebné informace. Jedná se o přípravu, kde jsou přítomni specialisté jako je psycholog, psychiatr, právník a mnoho dalších. V přípravném kurzu seznámí rodiče detailně s procesem adopce, nástrahami adopce. Rodiče se mohou zeptat na jakékoliv otázky, které je napadnou a pomohou jim v procesu osvojení. Autorka zastává názor, že by přípravných kurzů mělo být více a měly by být propagovány. Přípravné kurzy si žadatelé musí vyhledat sami.

Dalším případem kontaktování neziskové organizace je v situaci, že se „objeví první mráčky na nebi“ v soužití s adoptovaným dítětem. Tyto „mráčky“ jsou často spojené s nástupem do mateřské školy nebo základní školy. Zde první respondentka zmiňuje: *„Žadatelé o osvojení jsou často naivní, v dobrém slova smyslu, myslí si, že všechno bude dobré, ale ono to tak není, děti mývají psychické deprivace z útlého dětství, někdy se objeví psychické poruchy.“* Často vyhledávají spíše terapeutickou pomoc, kterou organizace zajistí. Adoptivní rodiče vyhledávají organizaci také v situaci, kdy se u dítěte objeví poruchy v chování, které si adoptivní rodiče dávají za vinu. Což ovšem ve většině případů jejich vina není. Dítě může prožívat citové deprivace z dětství, které se dostanou na povrch až v průběhu let. Adoptované děti chtějí často poznat své biologické rodiče, což je pro většinu osvojitelů velmi těžké období. Nezisková organizace jim může pomoci vyhledat biologickou rodinu a vypořádat se s pocity, emocemi, které se v této nelehké situaci objeví.

Kategorie č. 4: neuvěřitelné se stává skutečností

Kódy:

- požadavky na dítě
- minimum požadovaných dětí v systému
- nedostatečné využívání legislativy
- adoptivní matka se rozkojila
- podoba dětí svým adoptivním rodičům
- náhlé otěhotnění po uklidnění

Do této kategorie autorka zařadila výběr dítěte a příběhy z praxe, kterou ji samotnou zaujaly. V této kategorie se respondentky shodly na požadavkách na děti. Osvojitelé chtějí, co nejmenší dítě, většinového etnika, zdravé, bez sourozenců. V systému je takových dětí minimum. První respondentka zmiňuje, že se legislativa nevyužívá, tak jak by mohla. Zmínila zde příběh, kterého byla

svědkem. Biologická matka už v těhotenství kontaktovala krajský úřad o tom, že si dítě nechce nechat, OSPOD kontaktoval žadatele o osvojení, seznámil je se všemi riziky. Žadatelé měli možnost poznat biologickou matku ještě před porodem. Respondentka se rozjímá: „*Byli ochotní do rizika jít, byli u porodu, zažila bonding, dali ji hadičku, aby dítě mohla nakojit a ona se opravdu rozkojila. To bylo úžasné! Já jsem z toho byla úplně zjhlá.*“ Neuvěřitelné na tomto příběhu je, že se adoptivní matka skutečně rozkojila, aniž by tělo prošlo těhotenstvím. Celý tento proces v režii OSPODu je dobrým příkladem kvalitní praxe legální cestou. Biologická matka si prošla ztrátou dítěte, ale dítě zpět nechtěla.

Děti v náhradní rodinné péči se touží podobat svým adoptivním rodičům. Kdy je neuvěřitelné, že osvojené děti se adoptivním rodičům velmi často podobají i fyzicky (rysy v obličeji). Snaží se být dobrým dítětem. Autorka zmínila příběh známé rodiny, která má adoptované dítě a dítě se jim neuvěřitelně podobá. Respondentka ji teorii potvrdila a zmínila několik případů, kdy se opravdu stalo to, že se adoptované dítě začalo podobat osvojitelům.

Mezi další neuvěřitelné, ale známé příběhy patří i to, že pokud si rodina adoptuje dítě z důvodu neplodnosti partnerů, často po adopci dojde k otěhotnění a vysněnému potomku. Z rodičů spadne stres. K této situaci může dojít už při žádosti nebo v procesu adopce. Pokud se tak stane v procesu adopce, většinou tento pár žádost stáhne. Tuto situaci popisují všechny respondentky, jedná se o velmi známý jev, který se v adopci objevuje.

Kategorie č. 5: Nástrahy adopce

Kódy:

- zdlouhavý proces adopce
- obávané tři měsíce – ozve se biologická matka?
- kdy říci dítěti pravdu o adopci
- seznámení s dítětem o skutečnosti adopce

Mezi první nástrahy adopce respondentky řadí zdlouhavý proces adopce, který trvá v průměru 8. – 9. měsíců. Po předání dítěte do osvojitelské péče a od podpisu souhlasu matky vzniká další překážka adopce a tou jsou tři měsíce, kdy se biologická matka může o dítě přihlásit. První respondentka zmiňuje: „*Zajímavé ovšem je, že každý občan má znát své práva a povinnosti, biologickou matku ovšem musí najít sociální pracovník a seznámit ji s právy a povinnostmi, o všem ji důkladně informovat. Podpisem souhlasí s adopcí svého dítěte, zřekne se ho. V procesu adopce lze postupovat i bez podpisu biologických rodičů, proces se tím ovšem prodlužuje. Osvojitelé toto nechtějí riskovat.*“ Z tohoto důvodu funguje pěstounská péče na přechodnou dobu. Do té se dítě

dostane po podpisu matky, možnost zlepšení stavu dítěte. První respondentka hodnotí pěstounskou péči na přechodnou dobu v našem státě velmi kladně. Zmiňuje také, že se nestává často, že by dítě šlo z biologické rodiny do osvojitelské rodiny. Často dítě projde pěstounskou péčí na přechodnou dobu.

Jako další nástrahu adopce respondentky zmiňují seznámení dítěte se skutečností, že je adoptované. Důležité je v tomto případě dítěti nic netajit. Je důležitá ochota bavit se o osvojení. Druhá respondentka podotýká, že pro adoptivní rodiče je téma velmi citlivé a není pro ně lehké se o něm bavit. Druhá respondentka také zmiňuje: „*Je velmi důležité, aby osvojení bylo otevřené téma kdykoliv, kdy o tom dítě bude chtít mluvit, rodiče se nemají bát o problematice mluvit. Pro dítě je pomocí důvěra a podpora adoptivních rodičů.*“ Respondentky doporučují říct o skutečnosti dítěti, co nejdříve. Třetí respondentka říká: „*Dítě to i bez rodičů dříve či později zjistí. V dnešní době jsou sociální sítě, díky kterým děti mohou zjistit mnoho informací.*“ Pokud nebude osvojitel postupovat podle rad odborníků hrozí vzdálení osvojitele a osvojence. Zákon stanovuje seznámení dítěte se skutečností osvojení nejpozději před nástupem do školy.

Kategorie č. 6: málo organizací pro osvojitelé

Kódy:

- velmi málo organizací na pomoc rodinám
- novela zákona
- organizace pro pomoc osvojitelům
- možnost zlepšení – nové organizace, podpora státu

První respondentka zmiňuje: „*Organizací na pomoc adoptivním rodinám je velmi málo a je to špatně, nemají se na koho obrátit. Před novelou těchto organizací bylo ještě méně. Působící organizace, které mě napadají jsou Stopa čápa, Dobrá rodina, Středisko náhradní rodinné péče.*“ Poslední zmíněná organizace je přímou službou pro osvojitele, která funguje už 25 let. Provozuje osvojitelské kluby. Mohla by se do budoucna stát modelem pro jiné, nové organizace. Respondentka uvádí, že by tento model mohl být možností nebo povinností pro osvojitele. Měl by být pro osvojitelé nápomocný v mnoha ohledech a připravit je na možné problémy osvojení. Osvojitelé by mohli organizaci kontaktovat včas a na problému dítěte pracovat. Respondentka vízi věří a myslí si, že by to mohlo fungovat. Osvojitelé často dostanou dítě, chtějí zavřít dveře a mít klid od všech úřadů. Poté se bojí přiznat, že něco nezvládají. Rodiče by pro pomoc raději volili neziskovou organizaci než se jít svěřit na úřad, že výchovu adoptivního dítěte nezvládají. Přitom je to zcela normální i u biologické rodiny. Občas dojde k situaci, v které si žádný rodič neví rady. V životě i ve výchově dítěte může

dojít k tomu, že nevíme, jak postupovat a je to naprosto normální. V organizacích panuje velmi příjemné prostředí, které klienty přesvědčuje o kvalitě služeb. Zde respondentka říká: „*I úřady se snaží prostředí zpříjemnit, vytvořit například dětské koutky. Jde jim o to, aby prostředí působilo útulně a pozitivně.*“

Další dvě respondentky zmiňují stejné organizace. Dále také potvrzují, že organizací věnovaných adoptivní péči není moc. Jedná se většinou o organizace, které z větší části řeší problémy a pomoc pro pěstounské rodiny. Jako i jejich organizace. Okrajově se pak věnují právě osvojení. Všechny respondentky se shodly, že organizací na pomoc osvojitelům by mělo být více a tato služba by měla být více dostána do společnosti. Rodiče osvojitelé by viděli, že nejsou v takové situaci sami.

Autorka zde doplňuje svoje poznatky z praxe. Myslí si, že takových organizací by mělo vznikat více, jelikož osvojitelé k nim mají velmi pozitivní přístup, ne jako k úřadům. Jsou zde obavy, myšlenky zpět na proces adopce. Rodiče neradi přiznávají chyby ve výchově, natož rodiče, které dítě adoptují. Bojí se přiznat společnosti, že si adoptovali dítě, které v tuto chvíli nezvládají vychovat. Přitom by se tomu dalo předejít včasnými a pravidelnými návštěvami organizací věnující se náhradní rodinné péči.

6.5 Formulování závěru výzkumné části

Ve výzkumné části práce se autorka pokusila postupně prozkoumat proces adopce z pohledu sociálních pracovníků pracujících v dané problematice. Cílem výzkumu bylo zjistit, jak proces adopce probíhá a zda-li má nedostatky, které by se mohly v průběhu let napravit nebo pozměnit. Autorka se setkala s velkým problémem, jakým bylo málo respondentek, které se v náhradní rodinné péči a osvojení pohybují. Bylo ji vysvětleno, že většina pracovníků se setkává spíše s pěstounskou formou náhradní rodinné péče. Podařilo se jí vyhledat tři respondentky, které byly ochotny rozhovor poskytnout. Otázky autorky byly dobře zvoleny, pouze by pro příští výzkum přidala více dílčích otázek, jež by vedly ještě k detailnějšímu rozboru a zpracování práce. Respondentky ji vznesly obrovské díky za otevření tohoto tématu. Ve společnosti není probírané dostatečně a organizací na pomoc osvojitelským rodinám je velmi málo. O procesu adopce autorka zjistila dostatečné množství informací nápomocných k dokončení bakalářské práce a k vypracování výzkumné části práce.

6.6 Shrnutí výzkumné části autorkou

Autorka zvolila ve své bakalářské práci inovativní téma. Na zvolené téma slychala velmi pozitivní ohlasy ve svém okolí i od pracovníků organizace. Rozhovory probíhaly ve velmi příjemném prostředí střediska náhradní rodinné péče. Všechny respondentky byly milé, vstřícné jakýmkoli otázkám a diskuzi. Líbilo se jim zaujetí autorky v tématu osvojení. Autorka ocenila předání nejen

teoretických znalostí, ale také zkušeností z praxe. Ty byly velmi zajímavé, chvílkami až fascinují. Nejvíce autorku zasáhl příběh, kde OSPOD kontaktoval rodinu. Kde se ví o matce, která čeká nechtěné dítě a tito rodiče mají možnost si dítě adoptovat. Rodiče souhlasili, kontaktovali matku, seznámili se a měli možnost být u porodu. Adoptivní matka zažila bonding. Lékaři ji dali k prsu hadičku s mlékem, aby simulovali kojení dítěte matkou. Neuvěřitelné na příběhu je, že ona sama se v průběhu šestinedělí rozkojila. Autorku tento příběh dojal a je přesvědčená, že i když ženské tělo z nějakého důvodu nemůže mít dítě, na dítě je určitým způsobem připraveno.

Autorka bakalářskou prací chtěla dále poukázat na malý počet organizací zabývajících se pouze osvojitelskou náhradní rodinnou péčí. Myslí si, že by bylo přínosné, kdyby takových organizací bylo více a hlavně, aby o těchto organizacích mělo ponětí více adoptivních rodin než v současnosti. Respondentky zmiňovaly, že by ocenily i pravidelné docházení osvojitelských rodin do neziskových organizací, jelikož by se předešlo problémům, které se objeví až v pozdější době po adopci dítěte. Na problémy by rodiče mohli pracovníci připravit, naučit je v situaci pracovat, s čím autorka plně souhlasí. Myslí si, že adopce by měla mít, co nejhladší průběh, ať už se jedná právě o proces adopce nebo právě následné soužití osvojeného dítěte a jeho osvojitelů.

Celkově autorka hodnotí výzkum kladným dojmem. Myslí si, že pokládala otázky, které předem dobře rozmyslela, popřípadě se respondentek doptávala na otázky, které jí v průběhu napadly. Autorku mrzelo, že nebyla schopna sehnat více respondentek, díky kterým by byla výzkumná část bakalářské práce zajímavější a přínosnější.

Závěr bakalářské práce

Bakalářské práce byla zvolena a zaměřena na proces adopce z pohledu sociálních pracovníků. V teoretické části autorka popsala stručnou historii, právo a proces adopce jako takové. Hlavním cílem v teoretické části bylo představení historie, práv, fází procesu osvojení a organizací, které se zabývají náhradní rodinnou péčí. Chtěla zde uvést i konkrétněji práci sociálního pracovníka v NRP. Literatury na konkrétní téma není mnoho, což bylo během vypracování práce a zpracování dat velmi překvapivé zjištění. I tato skutečnost dokresluje celou situaci kolem adopce, že je velmi opomíjeným tématem.

Ve výzkumné části bylo hlavním cílem zjistit názory, poznatky, zkušenosti, doporučení z praxe sociálních pracovníků, kteří pomáhají budoucím adoptivním rodičům s procesem osvojení. Výsledky kvalitativního šetření byly velmi příznivé a daly autorce zajímavé a přínosné informace o osvojení. Pro budoucí rodiče je adopce nelehkou situací, a proto je práce sociálních pracovníků důležitá a budoucími rodiči velmi dobře vnímána.

Autorka netušila, jak těžké bude sehnat výzkumný vzorek respondentů z řad sociálních pracovníků v neziskových organizacích. Práce sociálního pedagoga, etopeda je v této oblasti vítaným partnerem, který může rodiče provést v procesu osvojení. Být jim nápomocným, podporujícím pracovníkem, který se podílí na procesu adopce. Bohužel však v dnešní době je práce etopeda nedoceněna a není příliš známa.

Ukázalo se, že proces adopce je v zákoně v zásadě zanesen dobře. Avšak bohužel není využíváno všech možností, které by naše legislativa České republiky dovolovala. Dalším překvapivým zjištěním je i ta skutečnost, že organizací věnující se pouze a jenom osvojitelům je velmi málo. Mnohem více je organizací se zaměřením spíše na pěstounskou péči. Tyto organizace s nimi řeší problémy, které nastanou, popřípadě mohou nastat, právní nesrovnalosti apod. Autorka by pro případnou diplomovou práci volila téma pěstounské péče, kde je mnohem více dostupných informací. Tuto bakalářskou práci by však mohla velmi dobře vyžít, jako základ při porovnání osvojení a pěstounské péče.

Bakalářská práce je v mnoha ohledech inovativní. Snaží se konkrétněji zaměřit na proces osvojení z pohledu pracovníka. Práce sociálních pracovníků je v tomto směru velmi opomíjená. Autorku překvapilo, že organizací na pomoc osvojitelům je málo a v těžké životní situaci se nemají na koho, krom OSPODu, obrátit. V budoucnu by bylo určitě velmi přínosné, kdyby takových organizací bylo více a osvojitelé by těchto služeb mohli využívat pravidelně. Díky tomu by se předešlo mnoha problémům, které mohou nastat a nejsou pro osvojitelé ani osvojence příjemnými.

Užitá literatura

1. ARCHER, Caroline. Dítě v náhradní rodině: [nejčastější problémy při výchově mladších dětí v náhradní rodině]. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8578-4.
2. BUBLEOVÁ, Věduna. Metodika adopčního centra: průvodce pro práci s osvojitelskou rodinou. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2017. ISBN ISBN978-80-87455-28-9.
3. BUBLEOVÁ, Věduna, aj. Základní informace o osvojení (adopci). 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN ISBN978-80-87455-18-0.
4. DOUGLAS, Anthony a Terry PHILPOT. Adoption: changing families, changing times. New York: Routledge, 2003. ISBN 04-152-5684-4.
5. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4.
6. KŘÍSTEK, Adam. Osvojení dětí: úplná adopce v českém právu. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), E.10.XIII.4. ISBN ISBN978-80-7552-022-7.
7. MCCLAIN, Linda C. a Daniel CERE. What is parenthood?: contemporary debates about the family. New York: New York University Press, 2013. ISBN ISBN978-0-8147-5942-4.
8. MATĚJČEK, Zdeněk. Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8304-8
9. MATĚJČEK, Zdeněk a Jarmila KOLUCHOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.
10. NOVOTNÁ, Věra a Lenka PRŮŠOVÁ. K vybraným otázkám osvojování dětí. Praha: Linde, 2004. ISBN ISBN 80-86131-56-4.
11. PURVIS, Karyn B., David R. CROSS a Wendy Lyons SUNSHINE. Dítě v nové rodině. Praha: Grada, 2013. ISBN ISBN978-80-247-4535-0.
12. REES, Joy, David R. CROSS a Wendy Lyons SUNSHINE. Life work with children who are fostered or adopted: using diverse techniques in a coordinated approach. Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2018. ISBN ISBN978-1-78592-229-9.
13. SVOBODA, Karel. Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN ISBN978-80-7478-512-2.
14. SCHOOLEROVÁ, Jayne E. *Adopce vztah založený na slibu: užitečné rady a postřehy pro adoptivní rodiče a pěstouny*. Praha: Návrat domů, 2002. ISBN 80-7255-066-7.
15. SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-4785-122.

16. ZEZULOVÁ, Dagmar. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Články:

17. Klíma, Petr. Adopce?: Jak a proč o ní říci dítěti / Petr Klíma. -- 1 fot., In: Rodina a škola., ISSN 0035-7766. Roč. 55, č. 4 (2008), s. 15
18. Králíčková, Zdeňka, 1968. Anonymita osvojení versus právo dítěte znát svůj původ / Zdeňka Králíčková. In: Právní rozhledy. -- ISSN 1210-6410. -- Roč. 17, č. 5 (2009), s. 158-164
19. Mandlíková, Ema. Nezletilost jako jeden z předpokladů úspěšného osvojení / Ema Mandlíková, In: Právo a rodina. -- ISSN 1212-866X. -- Roč. 6, č. 2 (2004), s. 7-9
20. Novák, Tomáš, 1946. Kdo, jak a kdy má říci dítěti pravdu o jeho původu?, In: Právo a rodina. ISSN 1212-866X. Roč. 11, č. 11 (2009), s. 19-22
21. Oulehlová, Pavla. Náhradní rodinná péče očima rodičů / Pavla Oulehlová, Lucie Benešová. Článek je publikován ve vevázané příloze Náhradní rodinná péče, In: Děti a my. -- ISSN, 0323-1879. -- Roč. 35, č. 2 (2005), s. 41 přílohy
22. Popela, Libor. Dítě v náhradní péči : kde nám pomohou? / Libor Popela. -- 1 fot., In: Děti a my. -- ISSN 0323-1879. -- Roč. 38, č. 4 (2008), s. 36-37
23. Špaňhelová, Ilona, 1966, Psychické potíže u osvojených dětí / Ilona Špaňhelová, In: Právo a rodina. -- ISSN 1212-866X. -- Roč. 9, č. 8 (2007), s. 17-20
24. Větrovec, Vladislav. Několik poznámek k osvojení dítěte / Vladislav Větrovec, Libor Nedorost, In: Právo a rodina. -- ISSN 1212-866X. -- Roč. 6, č. 1 (2004), s. 7-10
25. Zahálková, Marie. Význam rodiny pro dítě, In : Předškolská výchova. - Roč. 55, č. 1 (2000/01), s.27-29
26. Zezulová, Dagmar. Přijali jsme dítě a co dál?, In : Děti a my. - ISSN 0323-1879. - Roč. 42, č. 6 (2012), s. 40-41

Internetové zdroje

27. *Amalthea* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <http://www.amalthea.cz/sluzby/>
28. *Centrum Náruč* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.naruc.cz/>
29. *Dobrá rodina* [online]. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <https://www.dobrarodina.cz/o-nas>
30. *IVF Cube: Počet neplodných párů v Česku roste* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://ivf-cube.eu/pocet-neplodnych-paru-v-cesku-roste>
31. *TRIADA* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <http://www.triada-centrum.cz>
32. *Salinger: Stopa čápa* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.salinger.cz/stopa-cap>

33. *Středisko náhradní rodinné péče* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/pro-adoptivni-rodiny>
34. PALEČEK, Jan. *Osvojování dětí v České republice: Zpráva z výzkumu v České republice na téma osvojení* [online]. Praha, 2017 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1525120629.pdf>. Středisko náhradní rodinné péče.